

УКРАЇНСЬКИЙ ІРИС

ЩОРІЧНИЙ БЮЛЕТЕНЬ
УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ ІРИСУ
(УСІ)

2015/16 рік

ЧУРАЇВНА (CHURAIVNA)
Алла Черногуз, 2016, ТВ

СЕСТРА ЛИБІДЬ
(SESTRA LYBID) Алла Черногуз, 2013, ТВ

РАЙСЬКІ ОСТРОВИ (RAISKI OSTROVY)
Алла Черногуз, R. 2012, ТВ

КОЗАЦЬКИЙ СПИС (KOZATSKYI SPYS)
Алла Черногуз, R. 2015, ТВ

ПОПЕЛЮШКА (POPELIUSHKA)
Алла Черногуз, R. 2016, ТВ

МІСЯЧНА НІЧ (MISIACHNA NICH)
Алла Черногуз, R. 2013, ТВ

На обкладинці:
ВЕТЕР ПУСТИНИ
(VETER PUSTYNI)
Ніна Мірошніченко,
1993, ТВ

Володар найвищої
нагороди в українському
ірисівництві
“Медалі Ніни
Мірошніченко” №1
започаткованою УСІ

www.irisua.org

УКРАЇНСЬКИЙ ІРИС

ЩОРІЧНИЙ БЮЛЕТЕНЬ
УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ ІРИСУ

ВИДАЄТЬСЯ З 2012 РОКУ

ВИПУСК №5

Київ 2016

УКРАЇНЬСЬКА СПІЛКА ІРИСУ

УСІ є неприбутковою організацією, яка була заснована 20 березня 2010 року у Києві за ініціативи провідних ірисівників України і офіційно зареєстрована 14 липня 2010 року в установленому законом порядку

ПРАВЛІННЯ УСІ

Голова правління: **Черногуз Алла Михайлівна**
02094, м. Київ, а/с 35; allairisusi@gmail.com

Заступник голови правління: **Буйдін Юрій Валерійович**
01014, м. Київ, вул. Тімірязєвська, 1; irisua@ukr.net

Виконавчий директор: **Монако Олександр Гаврилович**
03027, Київ-27, а/с 10; info@monakoirisgarden.com

Секретар: **Якуба Олена Миколаївна**
yulian136@gmail.com

Офіційний сайт: www.irisua.org
Електронна пошта УСІ: irisua@ukr.net
Телефон правління УСІ: (050) 281-35-83

На сьогодні до складу УСІ входить 43 члени із різних областей України та 3 колективні члени

<i>Вступне слово</i> <i>Opening Address</i>	7
Звернення до колег (<i>А. Черногуз</i>) Address to Colleagues (A. Chernoguz)	8
Реєстрація в AIS у 2015 році сортів, створених членами Української Спілки Ірису (<i>І. Хорош</i>) New cultivars of Ukrainian Iris Society Members registered by AIS in 2015 (I. Khorosh)	12
V Офіційний симпозиум УСІ із популярності сортів SDB та MDB ірисів Most popular SDB and MDB Irises – Fifth official UIS symposium	15
V Офіційний симпозиум УСІ із популярності сортів ТВ ірисів Most popular TB Irises – Fifth official UIS symposium	17
Симпозиум РОІ із популярності сортів SDB та ТВ у 2015 році Most popular SDB and TB Irises – RIS symposium 2015	20
Симпозиум AIS із популярності сортів Високих борідкових ірисів у 2015 році Most popular TB Irises AIS symposium 2015	21
Нагороди AIS у 2015 році AIS Awards 2015	22
VI Всеукраїнська виставка Високих борідкових ірисів – 2015 (<i>Ю. Буйдін</i>) Fifth Ukrainian Iris Show 2015 (Yu. Buidin)	23
Запрошуємо до планети ірисів (<i>Спогади про V з'їзд УСІ</i>) (<i>М. Терентьєва</i>) We invite to a planet of irises (<i>Memoirs about V congress of UIS</i>) (M. Terentiiieva)	28
Мій “місяць щастя” (<i>Б. Правдивий</i>) My “month of happiness” (B. Pravdyvyi)	30
Ода Карликовому ірису (<i>В. Тисячна</i>) Ode to the Dwarfish iris (V. Tysiachna)	34
<i>Фото до опублікованих статей</i> <i>Photos to the Articles</i>	35
Історія інтродукції видів і сортів роду <i>Iris</i> L. в Україні на фо- ні світових тенденцій (Частина I) (<i>В. Карпенко</i>) History of introduction of genus <i>Iris</i> L species and cultivars in Ukraine against world tendencies (the Part I) (V. Karpenko)	49

Цвітіння. <i>Нотатки з гібридизації (Б. Блайз)</i> Flowering times. <i>Iris Hybridizing Notes (B. Blyth)</i>	56
<i>Із досвіду ірисівників. Мій досвід із застосування гербіцидів (А. Ігнатов)</i> From experience fan of irises. My experience of use of herbicides (A. Ignatov)	63
<i>Що в імені твоїм? «Золотаво-кучерявий» ірис на ймення 'Ліна Костенко' (О. Лайко)</i> That in your name? Golden-curly Iris by name 'Lina Kostenko' (O. Laiko)	65
<i>Ювілеї ушавлених сортів. СОРТУ DUSKY CHALLENGER – 30 років! (І. Хорош)</i> Anniversary of the Famous Cultivars. To cultivars DUSKY CHALLENGER - 30 years! (I. Khorosh)	68
<i>Мистецька сторінка</i> <i>Art page</i>	70
<i>Оголошення та реклама</i> <i>Announcements and advertisements</i>	71

© ЩОРІЧНИЙ БЮЛЕТЕНЬ
“УКРАЇНСЬКИЙ ІРИС”
УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ ІРИСУ

Загальна редакція, макетування та верстка Юрій Буйдін

Редактор Ірина Мирончук

*У матеріалах використано фото, зроблені
Б. Блайзом, Ю. Буйдіним, Г. Мамченком, В. Тисячною,
А. Трошкіним, І. Хорошем А. Черногуз*

*Відповідальність за зміст та достовірність наданих
матеріалів несуть їх автори*

*У випадку копіювання чи передруку матеріалів,
посилання на публікацію є обов'язковим*

Вступне слово

Шановні ірисолюби та ірисознавці!

Вітаємо вас на сторінках нашого бюлетеня, щорічний випуск якого вже вкотре представляє Українська Спілка Ірису.

Маємо надію, що попередні збірки були для вас цікавими і корисними. Нагадуємо вам, що ми завжди раді вислухати конструктивні зауваження, врахувати доречні поради та виправити прикрі недоліки.

Як ви вже знаєте, одним із основних завдань Української Спілки Ірису разом із поширенням в Україні культури ірису як такої, є всебічне сприяння розвитку гібридизації в Україні та розповсюдження сортів вітчизняної селекції. І цей бюлетень, в першу чергу, покликаний стати джерелом інформації про доробок вітчизняних гібридизаторів для широкого кола ірисівників.

Дякуємо всім, хто долучається до створення цих випусків бюлетеня. Вони увібрали в себе багаторічний досвід не тільки українських колекціонерів і гібридизаторів ірисів, але і найкращий доробок світових ірисівників.

Що ви побачите у цьогорічному бюлетені? По-перше, тут надруковано перелік сортів ірисів, зареєстрованих членами УСІ у 2015 році. Наголошуємо, що така інформація є ексклюзивною і ніде в іншому місці на сьогодні ви її не побачите. Будуть наведені результати щорічного опитування членів спілки – Симпозіумів із популярності сортів Високих та Карликових борідкових ірисів, а також Симпозіумів Російського та Американського Товариства Ірису, матеріали з досвіду вирощування Карликових ірисів в Україні, та дізнаєтесь про всі заходи, які пройшли під егідою УСІ у 2015 році. Також у цьому випуску представлена перша частина цікавої статті відомого науковця про історію інтродукції видів і сортів роду *Iris* L. в Україні.

Вже традиційно буде репрезентовано вашій увазі інформацію з традиційних вже рубрик “Нотатки з гібридизації”, “Із досвіду ірисівників”, “Що в імені твоїм?”, “Іриси без кордонів”, “Ювілеї уславлених сортів”, “Наші ювіляри” та “Мистецька сторінка”. Маємо надію, що ви отримаєте лише позитивні емоції і почерпнете корисну інформацію від перегляду чергової нашої збірки.

Редакційна колегія

**Черногуз Алла
Михайлівна**
Голова Правління
УСІ

Звернення до колег

Алла Черногуз (м. Київ)

ДОРОГІ ДРУЗИ, ШАНОВНІ КОЛЕГИ-ІРИСІВНИКИ!

Вітаю ірисівників – членів Української Спілки Ірису, а також усіх поціновувачів цих прекрасних рослин! Бажаю тепла і ласки, море квітів і щасливих посмішок в спокійній і мирній державі!

У 2015 році ми переступили 5-річний поріг нашої діяльності. Це наш маленький, але ювілей. Він дає і надію, і впевненість у правильності наших дій щодо розвитку саме українського ірисівництва. Попереду багато планів, час біжить і маємо зробити максимум для того, щоб про нас знали не лише в Україні, щоб до нас приїздили, щоб про нас говорили лише приємні слова і щоб нам трішки по-доброму заздрили.

Станом на кінець 2015 року маємо 45 членів (серед них 1 іноземний) і 3 колективних члени УСІ. Приємно, що ряди поповнюють в якості колективних членів досить поважні організації, наприклад, Уманський Національний університет садівництва, де двома роками раніше закладено ірисарій вітчизняних сортів. Географія спілки розширилася за рахунок представників Запорізької та Черкаської областей. Ми приймаємо в свої ряди всіх, чия діяльність в УСІ спрямована на згуртування колективу ірисівників та на всебічне сприяння якнайкращій організації роботи спілки в плані поширення і розвитку культури ірису і підтримки вітчизняної селекції, зокрема, та при умові сплати вступного та регулярної і вчасної плати щорічного членського внеску. Членство в спілці щорічне, тобто членом УСІ кожного конкретного року вважається та особа, яка вчасно, до 30 березня, сплатила внесок за цей конкретний рік. Ще раз нагадую, що ці внески використовуються лише на виконання головного завдання спілки – популяризації культури ірису в Україні. Члени Правління виконують свої обов'язки суто на громадських засадах.

Як завжди організовано і успішно пройшла в Києві наша традиційна виставка Високих Борідкових ірисів. Приємно відзначити, що цього року свої колекції представили не лише постійні учасники виставки, а і кілька нових ірисівників-колекціонерів. Це дуже радує. Незважаючи на обставини, ми повинні не припиняти роботу в цьому напрямі, намагатися робити все для того, щоб інтерес до наших заходів не згасав, щоб коло відвідувачів розширювалося. З цією метою і з огляду на досвід проведення виставок та зважаючи на численні запити і побажання відвідувачів варто розглянути питання організації під час виставок своєрідного «столу замовлень», де б відвідувачі могли залишити записи про ті чи інші сорти, що сподобалися їм на стендах того чи іншого учасника виставки. Таким чином буде подвійна користь – з одного боку, буде зацікавленість колег брати участь у виставці, показуючи різноманіття сортів своєї колекції, з іншого – зацікавленість відвідувачів можливістю зробити відразу замовлення конкретній особі на сорт із її колекції, що сподобався.

На високому рівні був проведений і ювілейний, п'ятий, з'їзд ірисівників, який чудово організували господарі саду – родина Якименків із Чернігівщини. Гості не лише відвідали ірисовий сад, але і насолодилися екскурсіями, познайомившись із видатними пам'ятками архітектури та садово-паркового мистецтва цього краю. Приємно, що присутніми на наших з'їздах хочуть бути (і їм іще ніхто не відмовив) і не члени УСІ, але перш за все вони мають знати, що ці заходи проводить спілка виключно для своїх членів та гостей, запрошених від її імені.

Наступний з'їзд пройде в степовому краї, на Кіровоградщині. Вірю в успіх його проведення, в розширення кола наших друзів і колег.

Знову вже вкотре повертаємося до неприємної теми – продажу незареєстрованих культиварів. Мова не йде про продаж як такий, мова йде про назви. Кожен селекціонер має номер сіянця, реалізуйте його будь-ласка під номером. Настійне прохання – не давайте назви незареєстрованим культиварам. Весь цивілізований світ ірисівників навіть в думці не має робити те, що робиться на нашому ірисівничому ринку. Тим прикріше, що і деякі члени спілки відкрито займаються цим

неподобством, нехтуючи всіма проханнями і поясненнями. Це виглядає неетично і аморально по відношенню до тих, хто офіційно реєструє свої культивари, купляючи фактично ліцензію на назву сорту. У випадку повторення назви власник сертифікату має повне право на матеріальне відшкодування збитків за порушення його авторських прав.

На нашій виставці відбулося також і конкурсне оцінювання експонатів. Приємно, що цього року ми все-таки виготовили давно омріяні спеціальні стенди для цієї роботи, де кожен екземпляр можна бачити з усіх сторін. Отже, ми потроху рухаємося вперед.

Хоч і мляво, але іде щорічне опитування з популярності сортів ірисів. Кількість учасників цього опитування майже постійна. За результатами Симпозіумів маємо кілька сортів, що включені до «Почесного списку УСІ». Приємно, що серед них і сорт вітчизняної селекції. Звичайно, сорти українських оригінальних не мають такого поширення в колекціях членів УСІ, як зарубіжні сорти. Тому звертаюся до тих членів Спілки, хто вирощує українські сорти, з проханням активніше голосувати в Симпозіумах за них. Нам важлива ваша думка і ваша оцінка селекційної роботи в Україні.

Одним із наших приємних досягнень є виготовлення найвищої нагороди для ірисів української селекції – медалі Ніни Мірошніченко. Все це відбулося завдяки спонсору – ПП «Агроекологія», засновником якого є людина, що все життя віддала і віддає боротьбі за екологічне землекористування, за збереження наших родючих земель для потомків – Герой України Семен Антоненко. З приємністю відзначаю, що першу медаль символічно отримав сорт 'ВЕТЕР ПУСТИНИ' (Мірошніченко*93). В урочистій обстановці її вручили правнуку автора сорту.

Першим етапом для визначення наступних сортів-претендентів на цю нагороду і мають бути результати щорічних опитувань.

На жаль, наш новий сайт, що був запущений на початку року, не був достатньо захищений і кілька разів піддався сильним хакерським атакам, що повністю вивели його з робочого режиму. Зараз він на реконструкції і є тверда впевненість в поновленні його чіткої роботи. Можливо, однією з причин

«нелюбові» до нашого сайту стало постійне розміщення там матеріалів щодо нечистих на руку «колекціонерів», попросту аферистів, про яких ми всілякими способами попереджаємо. Дякуємо всім, хто звертається в Спілку за допомогою, за консультацією з приводу як посадкового матеріалу, так і агротехніки ірисів. У кожному нашому бюлетені є відповідні статті. Варто лише уважно читати і слідкувати за публікаціями. На кожній виставці можна придбати бюлетені попередніх років.

Велику роботу ми провели і в плані залучення членів УСІ до благодійності. Щира подяка всім, хто дарує частину своїх колекцій, тепло своїх рук, свого серця для озеленення різних куточків нашої багатостраждальної землі. Ми уже маємо досвід тісної співпраці з колективами парків і садів у різних регіонах. Це дендропарки «Тростянець», «Софіївка», «Олександрія», «Феофанія». Наші іриси ростуть навіть у високогірному заповіднику в Івано-Франківській області. Особливо приємним є наше співробітництво з молодими парками і садами. Вони щиро вдячні за посадковий матеріал. Радіють кожному новому сорту і новому виду ірисів. Маємо позитивні відгуки про це як в Інтернеті, так і на сторінках періодичних видань. Зокрема, неможливо без трепету в душі дивитися на фото в одній з газет, де зображена церемонія висадки ірису сорту «Героям Небесної Сотні» в одному з дендропарків Полтавщини. Це данина пам'яті і шани та поваги до подвигу героїв Майдану, увіковічена в квітах.

Приємно, що ми поширюємо не лише Борідкові іриси. Вперше за сприяння д.б.н. Байрак О.М. кілька дендропарків та ботсадів отримали від членів нашої Спілки посадковий матеріал Луїзіанських ірисів. Це дуже важливо з огляду на те, що Луїзіани майже невідома культура серед наших квітників. Отже, вирощування їх збагатить різноманіття садових груп ірисів і дасть новий поштовх в тісній співпраці УСІ та ботанічних установ.

Виходячи з досвіду і наших напрацювань, констатуємо, що не всі члени Спілки сидять лише у власній «коробочці», для них не все вимірюється лише грошовим еквівалентом. Для нас є дуже важливим поняття людської вдячності і позитиву від споглядання квітучих полів ірисів в садах і парках як благочинного внеску в справу поширення культури ірису.

Щира подяка всім, хто не стоїть осторонь цієї благородної справи! Особливо зараз, в цьому такому суперечливому, подеколи навіть цинічному і принижуючому людську гідність, сьогоденні...

Будьмо всі єдині в великій і ширій любові до нашої землі, до рідної нам і єдиної України, в прагненні спокою, миру, злагоди і процвітання нашої держави!

З повагою, Алла Черногуз

РЕЄСТРАЦІЯ В AIS У 2015 РОЦІ, СОРТІВ СТВОРЕНИХ ЧЛЕНАМИ УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ ІРИСУ

У минулому, 2015 році, 6 авторами – членами УСІ (Української Спілки Ірису) було зареєстровано 55 культиварів ірисів в AIS (Американській Спілці Ірису), яка є офіційним міжнародним реєстратором сортів ірисів. Вони належать до наступних класів:

ТВ – 28 культиварів; SDB – 26 культиварів
SPU – 1 культивар.

У наведеному переліку подається наступна інформація: назва, прізвище оригінатора, клас, номер сіянця (якщо наявний), походження культивару.

АДЕПТ МАГІЇ / ADEPT MAGII (А.Трошкін), ТВ, сіянець TB11206-1: (INDULGENCE x FULL OF MAGIC).

АМУРНІЄ ІСКОРКІ / AMURNYIE ISKORKI (А.Трошкін), SDB, сіянець K1056-3: (WIDE OPEN x SABRINA'S KISS).

АСТРОФІЗИК / ASTROFIZIK (А.Трошкін), SDB, сіянець K0938-1: (PUMPIN' IRON x FINE IDEA).

БАГРЯНАЯ ПОРА / BAGRIANAIA PORA (А.Трошкін), ТВ, сіянець TB11131-7: (DRAMA QUEEN x ENNOBLE).

ВЕСЕЛУН / VESELUN (Б.Правдивий), SDB, сіянець 05D1067-3: (SPOKUSA x MUSIC).

ВЕСІЛЬНИЙ ПАЛАЦ / VESILNYI PALATS (А.Трошкін), ТВ, сіянець TB1098-1: (HAPPENSTANCE x SHARED SECRETS).

ВЗГЛЯД ДРАКОНА / VZGLIAD DRAKONA (А.Трошкін), SDB, сіянець K10250-2: (K0892-5: (FINE IDEA x PAUSE) X K0841-1: (DINKY CIRCUS x EL TORITO)).

ВЛАДІК / VLADIK (Б.Правдивий), SDB, сіянець 03D626-18: (BALLET LESSON X 00D298-16: (TOOTH FAIRY x WITH CASTANETS).

ВОСТОЧНАЯ ЕСТЕТИКА / VOSTOCHNAIA ESTETIKA (А.Трошкін), SDB, сіянець K0950-1: (WIGGLE X K0516-1: (PUDDY TAT x unknown)).

ГЕРОЯМ НЕБЕСНОЇ СОТНІ / HEROIAM NEBESNOI SOTNI (Г.Мамченко), ТВ, сіянець 2-10-12: (KENTUCKY WOMAN x IDOL).

ДАРИ ТРЬОХ ЦАРИВ / DARY TRIOKH TSARIV (І.Хорош), SDB, сіянець IXM-101219: (VOGNI YALTY x CAPTIVE SUN).

ДВОРЦОВА ТАЙНА / DVORTSOVAIA TAINA (А.Трошкін), SDB, сіянець K11118-1: (K0975-1: (BOAST x CAT'S EYE) X K0753: (PLUM TWIST x TRAJECTORY)).

ДУШІ КРИНИЦЯ / DUSHI KRYNYTSIA (А.Черногуз), SDB, сіянець 0837-3: (DARUNOK X sdlg.by Pravdyvy 00D388-1: (08D147-8: (4D23-8 x 6D44-9) x NO CONTEST)).

ЕЛЕГАНТНИЙ ДВОРЕЦЬКІЙ / ELIEGANTNYI DVORIETSKII (А.Трошкін), ТВ, сіянець ТВ10209-1: (DINNER TALK x UNDERCURRENT).

ЖИВ БУВ ПЕС / ZHYV BUV PES (І.Хорош), SDB, сіянець IXM-091412: (VECHORY NA KHUTORI x PUMPIN' IRON).

ЗАМОК РАДОМИСЛЬ / ZAMOK RADOMYSL (І.Хорош), ТВ, сіянець IX-100839: (DELFIN I RUSALKA x RING AROUND ROSIE).

ЗЛА ГІНГЕМА / ZLA GINGEMA (Б.Правдивий), SDB, сіянець 06D1231-6: (00D388-1: (8D147-1: (4D23-8: (2D2-6: (BEAU x unknown) x MRS. NATE RUDOLPH) x 6D44-9: (2D2-7 x 3D11-10: (MRS. NATE RUDOLPH x unknown))) x NO CONTEST) X MAYSTAR LESTAR).

ЗОЛОТИЙ ЮВІЛЕЙ / ZOLOTYI YUVILEI (А.Черногуз), ТВ, сіянець 09254-1: (MII OBERIH sib. x PADDED SHOULDERS).

КАЗКОВА ФЕЯ / KAZKOVA FEIA (А.Черногуз), SDB, сіянець 09N3: (NEUTRON x unknown).

КОЛДОВСКІЄ ЧАРИ / KOLDOVSKIE CHARY (А.Трошкін), ТВ, сіянець ТВ10145-2: (CHERRY BLOSSOM SONG x DINNER TALK).

КОЛИСКА КОХАННЯ / KOLYSKA KOKHANNIA (А.Трошкін), ТВ, сіянець ТВ1028-3: (HAPPENSTANCE x LOUISA'S SONG).

КОЛОРИТ ВОСТОКА / KOLORIT VOSTOKA (А.Трошкін), SDB, сіянець K10211-1: (K0707: (COCOA PINK x unknown) X JIVE).

КОРОЛЄВСЬКА КРОВЬ / KOROLIEVSKAIA KROV (А.Трошкін), ТВ, сіянець ТВ10137-1: (ROGUE x DECADENCE).

КОСМІЧЕСЬКА ОДИССЕЯ / KOSMICHESKAIA ODISSIEIA (А.Трошкін), ТВ, сіянець ТВ10246-1: (GLAMOUR PANTS x SEA POWER).

КОСМІЧЕСЬКИЙ ГОСТЬ / KOSMICHESKII GOST (А.Трошкін), SDB, сіянець K09156-1: (BIG BLUE EYES x RAY OF LIGHT).

КУЗНЕЧНОЄ ДЕЛО / KUZNIECHNOIE DIELO (А.Трошкін), ТВ, сіянець ТВ10148-10: (TERRACOTTA VAY x LOUISA'S SONG).

ЛЕГЕНДА СКІФІЙ / LEGIENDA SKIFII (А.Трошкін), ТВ, сіянець ТВ11260-8: (HOT SECRET x HE CAN DANCE).

ЛІВИЙ БЕРЕГ / LIVYI BEREN (Г.Мамченко), ТВ, сіянець 5-26-12: (OSTRIV LIUBOVI x KENTUCKY WOMAN).

МІНОТАВР / MINOTAVR (А.Черногуз), SPU, сіянець 0741: (MAHOGANY LORD x `Moldova`).

МОРОЗКО / MOROZKO (А.Трошкін), ТВ, сіянець ТВ10141-3: (NEXT MILLENNIUM x DINNER TALK).

МОРОЗНІЄ УЗОРИ / MOROZNYIE UZORY (А.Трошкін), SDB, сіянець K09210A-1: (BALLET LESSON x RAY OF LIGHT).

НА ЗАМОРСЬКІХ БЕРЕГАХ / NA ZAMORSKIKH BIERIEGAKH (А.Трошкін), ТВ, сіянець ТВ11207-4: (INDULGENCE X ТВ0838B: (SPLASHACATA x CHERRY BLOSSOM SONG)).

НАСПІВ / NASPIV (Б.Правдивий), SDB, сіянець 05D1041-7: (MUSIC x ZADYRAKA).

НАСТУНЯ / NASTUNIA (Б.Правдивий), SDB, сіянець 03D729-5: (00D298-16: (TOOTH FAIRY x WITH CASTANETS) X ZADAVAKA).

НЕБЕСНАЯ КАНЦЕЛЯРІЯ / NIEBIESNAIA KANTSELIARIIA (А.Трошкін), ТВ, сіянець ТВ10121-5: (JAZZED UP x DINNER TALK).

НІЧ ПЕРЕД РІЗДВОМ / NICH PERED RIZDVOM (А.Черногуз), SDB, сіянець 1024-4: (PUSSYCAT PINK x PANTYKAPEI).

НОВОРІЧНА КАЗКА / NOVORICHNA KAZKA (А.Трошкін), ТВ, сіянець ТВ1085-3: (SHARED SECRETS x UNDERCURRENT).

ОДРІ / ODRI (І.Лукава), SDB, сіянець 12-44: (IMPULSIVE IMP x unknown).

ПОВЕЛИТЕЛЬ ОГНЯ / POVIELITIEL OGNIA (А.Трошкін), ТВ, сіянець ТВ11201-40: (INDULGENCE x GLAMOUR PANTS).

ПОГЛЯНЬ В МОЇ ОЧІ / POHLIAN V MOI OCHNI (І.Хорош), SDB, сіянець IXM-102406: (VECHORY NA KHUTORI x CAT'S EYE).

ПОКОРИТЕЛЬ СЕВЕРА / POKORITIEL SIEVIERA (А.Трошкін), ТВ, сіянець ТВ10105-1: (DIABOLIQUE x DINNER TALK).

ПОЛЯРНИК / POLIARNIK (А.Трошкін), SDB, сіянець K09213-4: (CAT'S EYE x DEVOTED).

ПОПЕЛЮШКА / POPELIUSHKA (А.Черногуз), ТВ, сіянець 1053-4: (SKARBY SOFI-YI x I'M DREAMING).

РАДОВА / RADOVA (І.Лукава), SDB, сіянець 12-23: (CAT'S EYE x unknown).

РОМАНТИЧЕСКАЯ НОЧЬ / ROMANTICHESKAIA NOCH (А.Трошкін), ТВ, сіянець ТВ10198-5: (INDULGENCE x GLAMOUR PANTS).

РОСКОШЬ АМПИРА / ROSKOSH AMPIRA (А.Трошкін), ТВ, сіянець ТВ10234-2: (ROMANTIC GENTLEMAN x KITTY KAY).

РУЖЕРО / RUZHERO (Б.Правдивий), SDB, сіянець 01D437-8: (TALK X 7D65-4: (MRS. NATE RUDOLPH x PUMPIN' IRON)).

САШКО / SASHKO (Б.Правдивий), SDB, сіянець 07D1387-1: (03D626-18: (BALLET LESSON x 00D298-16: (TOOTH FAIRY x WITH CASTANETS)) X SHESTYPLACHIK).

СЕМЕН АНТОНЕЦЬ / SEMEN ANTONETS (А.Черногуз), ТВ, сіянець 1077: (MISIACHNA NICH sib. x MACHISMO).

СКАРБНИЧКА / SKARBNYCHKA (А.Черногуз), SDB, сіянець 10147-1: (PUSSYCAT PINK x ZADYRAKA).

СТРУНИ НЕЖНОСТІ / STRUNY NIEZHNOСТИ (А.Трошкін), ТВ, сіянець ТВ11262: (HOT SECRET x LOUISA'S SONG).

ТАМ СОЛОВЕЙКО ШЕБЕТАВ / TAM SOLOVEIKO SHCHEBETAV (І.Хорош), SDB, сіянець IXM-100812: (BALLET LESSON x VECHORY NA KHUTORI).

ТВОРЧА НАСНАГА / TVORCHA NASNANA (А.Трошкін), ТВ, сіянець ТВ10139-2: (DESIGNER LABEL x DINNER TALK).

ЦЕРЕМОНІЯ НАГРАДЖЕННЯ / TSERIEMONIIA NAGRAZHDIENIIA (А.Трошкін), ТВ, сіянець ТВ11201-24: (INDULGENCE x GLAMOUR PANTS).

ЧУРАЇВНА / CHURAIVNA (А.Черногуз), ТВ, сіянець 10119: (KALAKHARI sib. x DECADENCE).

Нагадуємо членам УСІ, що з метою недопущення плутанини в назвах не дозволяється реалізація незареєстрованих іменних культиварів ірисів. Нехтування цією вимогою буде розглядатися як таке діяння, що суперечить інтересам і статутним вимогам УСІ та вносить дезорганізацію в її діяльність.

Згідно з правилами членства в УСІ це може призвести до виключення з рядів Спілки. Закликаємо гібридизаторів відноситися з усією серйозністю до своєї справи, поважаючи загальноприйняті норми та правила.

Правління УСІ

Карликові борідкові іриси (SDB та MDB)

Мета Симпозиуму – визначити найпопулярніші серед членів УСІ у 2015 році сорти Карликових борідкових ірисів (які належать до класів SDB та MDB).

У голосуванні брали участь 15 членів УСІ. Голоси розподілились наступним чином:

Місце		Кількість голосів у 2015 році	Назва сорту	Автор та рік інтродукції
2015	2014			
1	2	3	4	5
1	10	6	ABSOLUTE JOY (ЕБСЕЛЮТ ДЖОЙ)	АІТКЕН'06
1	5	6	LEOPARD PRINT (ЛІОПЕД ПРІНТ)	JOHNSON'06
1	5	6	POSING (ПОУЗІНГ)	BLUTH'04
1	10	6	PUDDY TAT (ПАДДІ ТЕТ)	BLACK'02
5	23	5	БАСТІНДА*	ПРАВДИВИЙ'11
5	10	5	ВЕЧОРИ НА ХУТОРІ*	ХОРОШ'10
5	28	5	ВОРОЖБА*	С.ЯКОВЧУК'11
5	-	5	КАЗКОВИЙ ЕЛЬФ*	ЧЕРНОГУЗ'11
5	23	5	ЛІСОВИЧОК *	ЧЕРНОГУЗ'10
5	23	5	EASTER (ІСТЕ)	КЕРРЕЛ'96
11	10	4	ВОГНІ ЯЛТИ*	ХОРОШ'10
11	23	4	ЗАДАВАКА *	ПРАВДИВИЙ'09
11	23	4	КОРАЛИК*	ПРАВДИВИЙ'11
11	55	4	ОЛЬВІЯ*	ЧЕРНОГУЗ'09
11	23	4	ТАНЕЦЬ ОФЕЛІЇ*	С.ЯКОВЧУК'10
11	23	4	ШЕСТИПЛЕЧИК*	ПРАВДИВИЙ'11
11	-	4	BRIGHT (БРАЙТ)	BLACK'06
11	19	4	EL TORITO (ЕЛЬ ТОУРІТО)	JONES'97
11	19	4	RINGER(РІНДЖЕ)	КЕРРЕЛ'97
20	38	3	ДАРУНОК*	ПРАВДИВИЙ'09
20	55	3	КРАЇНА МАНДАРИНОК*	ХОРОШ'11
20	-	3	ПЕРЛІВНИЦЯ*	ПРАВДИВИЙ'11
20	78	3	РУЛАДА*	ПРАВДИВИЙ'09
20	78	3	СОНЦЕ НАД ВЕЧІР*	С.ЯКОВЧУК'11
20	55	3	ЗОРЯНА*	ЧЕРНОГУЗ'09
20	78	3	AWAKE (ЕВЕЙК)	BLUTH'02\03
20	19	3	BALLET LESSON (БЕЛЛЕТ ЛЕСН)	NISWONGER'93
20	38	3	BLUEBERD GHOST (БЛУБЕД ДЖОСТ)	BLACK'06
20	5	3	SOCOA PINK (КОУКО ПІНК)	NISWONGER'97
20	23	3	GLINT (ГЛІНТ)	BLUTH'01

1	2	3	4	5
20	10	3	HUSTLE (ХАСТА)	BLYTH '96
20	55	3	KIWI SLICES (KIBI СЛАЙСИЗ)	NISWONGER '90
20	10	3	MAGNETIC STORM (МЕГНЕТІК СТОМ)	WOOD '06
20	38	3	MUSIC (МЬЮЗІК)	KEPPEL '99
20	19	3	NEUTRON (НЬЮТРОН)	JOHNSON '01
20	1	3	PAUSE (ПОУС)	BLYTH '01
20	55	3	POPPIY (ПОУПІТІ)	BLYTH '04\05
20	55	3	SCHOLAR (СКОЛЕ)	KEPPEL '00
20	10	3	SCREAM (СКРІМ)	JOHNSON '06
20	38	3	TERSE VERSE (ТЕС ВЕС)	BLYTH '00\01

* - СОРТИ ВІТЧИЗНЯНОЇ СЕЛЕКЦІЇ

Усього в бюлетені було відмічено 101 сорт Карликових борідкових ірисів, вибуло із переліку (не відмічено жодного разу) 18 сортів. Натомість додано 16 сортів.

За результатами Симпозіуму були визначені найуспішніші селекціонери, сорти яких є найпопулярнішими серед ірисівників України. Усього у верхній частині таблиці відзначались сорти одинадцяти селекціонерів. Голоси між ними розподілились наступним чином:

Місце		Селекціонер, країна	Кількість голосів		Кількість сортів у голосуванні	
2015	2014		2015	2014	2015	2014
1	1	Paul Black, USA	55	60	32	11
2	2	Barry Blyth, Australia	29	29	11	4
2	5	Борис Правдивий, Україна	29	16	9	4
4	3	Keith Keppel, USA	20	28	7	5
4	8	Алла Черногуз, Україна	20	8	6	2
6	4	Tom Johnson, USA	16	19	5	3
6	13	Світлана Яковчук, Україна	16	4	5	1
8	6	Ігор Хорош, Україна	14	12	4	2
9	9	Dave Niswonger, USA	10	7	4	1
10	10	Terry Aitken, USA	8	6	2	1
10	12	Bennett Jones, USA	8	5	3	1

VI ОФІЦІЙНИЙ СИМПОЗИУМ ІЗ ПОПУЛЯРНОСТІ СОРТІВ ІРИСІВ

2015

Високі борідкові іриси (ТВ)

Мета Симпозіуму – визначити найпопулярніші серед членів УСІ у 2015 році сорти Високих борідкових ірисів (які належать до класу ТВ).

У голосуванні брали участь 16 членів УСІ. Голоси розподілились наступним чином:

Місце		Кількість голосів у 2015 році	Назва сорту	Автор та рік інтродукції
2015	2014			
1	2	3	4	5
1	-	10	TORONTO (ТОРОНТО)	JOHNSON'11
2	5	9	GLAMAZON (ГЛЕМЕЙЗН)	BLYTH'07\08
2	18	9	GYPSY LORD (ДЖІПСІ ЛОРД)	KEPPEL'06
4	2	8	ДЕЛЬФІН І РУСАЛКА*	ХОРОШ '05
5	5	7	DINNER TALK (ДІННЕ ТОК)	BLYTH '05\06
6	8	6	ТАНГО ЖУРАВЛІВ*	ЧЕРНОГУЗ'12
6	40	6	DUSKY CHALLENGER (ДАСКІ ЧЕЛЕНДЖЕ)	SCHREINER'86
6	40	6	HERE COME THE NIGHT (ХЕА КАМС ЗЕ НАЙТ)	SCHREINER'09
6	40	6	HOLD MY HAND (ХОЛД МАЙ ХЕНД)	BLYTH '03\04
6	85	6	INDULGENCE (ІНДАЛЬДЖЕНС)	BLYTH '04\05
6	13	6	ROMANTIC GENTLEMAN (РОУМЕНТИК ДЖЕНТЛМЕН)	BLYTH '02
6	40	6	ROYAL HARLEQUIN (РОЕЛ ХЕЛЕКВІН)	BLYTH '09\10
6	40	6	THAT'S ALL FOLKS (ЗЕТС ОЛ ФОКС)	MARIOTT'05
14	85	5	AIR OF MYSTERY (АІР ОФ МІСТЕРІ)	BLYTH '07\08
14	40	5	ARTHOUSE (АТХАУС)	BLYTH '08\09
14	13	5	DRAMA QUEEN (ДРАМЕ КВІН)	KEPPEL '03
14	8	5	ENJOY THE PARTY (ІНДЖОЙ ЗЕ ПАТИ)	BLYTH '99\00
14	40	5	FULL OF MAGIC (ФУЛ ОФ МЕЙДЖІК)	BLYTH'06\07
14	18	5	QUEEN OF ANGELS (КВІН ОФ ЕЙНДЖЕЛС)	SCHREINER '95
14	8	5	RIPPLING RIVER (РІПЛІНГ РІВЕ)	SCHREINER '95
14	5	5	VIENNA WALTZ (ВЬЕННА УОЛС)	KEPPEL '00
22	13	4	ГУЦУЛКА КСЕНЯ *	ЧЕРНОГУЗ '10
22	40	4	СКАРБИ СОФІЇ*	ЧЕРНОГУЗ '10
22	40	4	СТАРИЙ ДЗВОНАР*	ХОРОШ '07
22	13	4	AMARILLO FRILLS (ЕМЕРІЛЛО ФРІЛЛЗ)	HAGER '02
22	40	4	BEFORE THE STORM (БІФО ЗЕ СТОМ)	INNERST'89
22	18	4	ELECTRIC CANDY (ЕЛЕКТРИК КЕНДІ)	BLYTH'10,
22	128	4	LOTUS LAND (ЛОТУС ЛЕНД)	KEPPEL'99
22	24	4	LOUISA'S SONG (ЛУІЗЕС СОНГ)	BLYTH '99\00
22	85	4	WORLD PREMIER (УОРЛД ПРЕМЬЕР)	SCHREINER '98

Високі борідкові іриси (ТВ)

1	2	3	4	5
31	128	3	ВАЛЬС КОХАННЯ*	В.ЯКОВЧУК'11
31	40	3	ТЕРНОВИЙ ВІНОК*	ЧЕРНОГУЗ'11
31	24	3	АСОМА (АКОМА)	MAGEE '90
31	40	3	CAPTAIN THUNDERBOLT (КЕПТАЙН САНДЕБОЛТ)	BLYTH '11\12
31	128	3	CHASING RAINBOWS (ЧЕЙЗІН РЕЙНБОУЗ)	HAGER '98
31	128	3	DRAGON DANCE (ДРЕГОН ДЕНС)	BLYTH '10\11
31	24	3	EXPOSE (ЕКСПОУЗ)	GHIO '04
31	40	3	FLORENTINE SILK (ФЛОРЕНТАЙН СІЛК)	KEPPEL '05
31	40	3	FRENCH RIVIERA (ФРЕНЧ РІВЬЄРА)	JOHNSON'09
31	85	3	GLAD ALL OVER (ГЛЕД ОЛ ОВЕ)	BLYTH'07\08
31	24	3	GLAMOUR PANTS (ГЛЕМЕ ПЕНТС)	BLYTH '06\07
31	128	3	GOLDEN PANTHER (ГОЛДЕН ПЕНСЕ)	TASKO'00
31	24	3	HIGH MASTER (ХАЙ МАСТЕ)	BLYTH '00\01
31	24	3	HOLLYWOOD NIGHTS (ХОЛЛІВУД НАЙТС)	DUNCAN '01
31	-	3	HONEY DRIPPER (ХАНІ ДРІППЕ)	BLYTH'09
31	40	3	IN A KISS (ІН Е КІС)	BLYTH '02\03
31	40	3	INSANIAC (ІНСЕЙНЬЄК)	JOHNSON'12
31	40	3	KALIGAZAM (КЕЙЛАЙДЖЕЗЕМ)	GROSVENOR'02
31	24	3	MAGICAL (МЕЙДЖИКЕЛ)	GHIO '08
31	24	3	MANDARIN MORNING (МЕНДЕРІН МОНІНГ)	BLYTH '02\03
31	-	3	MONTMANTRE (МОНТМАНТР)	KEPPEL '08
31	85	3	PATCHWORK PUZZLE (ПЕТЧВОК ПАЗЛ)	JOHNSON'11
31	40	3	RARE THAN RUBIES (РЕА ЗЕН РАБІЄС)	BLYTH '07\08
31	128	3	SNAPSHOT (ШЕПШОТ)	JOHNSON'08
31	85	3	SOFIA (СОУФАЙЯ)	BLYTH '02\03
31	85	3	TEAM PLAYER (ТІМ ПЛЕЄР)	JOHNSON'12
31	40	3	THUNDERMAKER (САНДЕМЕЙКЕ)	BLYTH '02\03

* - СОРТИ ВІТЧИЗНЯНОЇ СЕЛЕКЦІЇ

Усього в бюлетені було відмічено **167** сортів Високих борідкових ірисів, вибуло із переліку (не відмічено жодного разу) **38** сортів. Натомість додано **51** сорт.

Згідно з результатами щорічних голосувань членів УСІ наводимо дані про загальну кількість проголосованих сортів у різні роки:

Садова група	Кількість сортів в різні роки опитування			
	2012	2013	2014	2015
SDB	128	110	126	117
TB	248	200	220	218

VI ОФІЦІЙНИЙ СИМПОЗИУМ ІЗ 2015 ПОПУЛЯРНОСТІ СОРТІВ ІРИСІВ

Високі борідкові іриси (ТВ)

За результатами Симпозиуму були визначені найуспішніші селекціонери, сорти яких є найпопулярнішими серед ірисівників України. Усього у верхній частині таблиці відзначались сорти дванадцяти селекціонерів. Голоси між ними розподілились наступним чином:

Місце		Селекціонер, країна	Кількість голосів		Кількість сортів у голосуванні	
2015	2014		2015	2014	2015	2014
1	1	Barry Blyth, Australia	135	99	43	16
2	4	SCHREINER, USA	46	21	20	4
3	2	Keith Keppel, USA	42	33	15	5
4	5	Thomas Johnson, USA	35	11	11	2
5	6	Joe Ghio, USA	29	8	18	2
6	3	Ігор Хорош, Україна	24	22	10	3
7	8	Алла Черногуз, Україна	23	5	8	1
8	7	Ben Hager, USA	11	6	5	1
9	-	Bill Marriott, USA	8	-	3	-
9	-	Paul Black, USA	8	-	6	-
11	-	Graeme Grosvenor, Australia	6	-	3	-
11	-	Sterling Innerst, USA	6	-	2	-
13	-	Fred Kerr, USA	5	-	3	-
14	9	Richard Ernst, USA	4	4	3	1
14	-	Jim McWhirter, USA	4	-	2	-
14	-	Світлана Яковчук, Україна	4	-	2	-

За результатами Симпозиумів ряд сортів незмінно три і більше років поспіль входять в першу трійку кращих. Ці сорти в подальшому виключаються зі списку сортів для щорічних Симпозиумів. Вони вносяться в започаткований Спілкою **ПОЧЕСНИЙ СПИСОК** сортів-лідерів в Україні, які є беззаперечними шедеврами світової селекції:

ВЕТЕР ПУСТИНИ (МІРОШНІЧЕНКО*93), ТВ– володар медалі НІНІ МІРОШНІЧЕНКО
 ДЕЛЬФІН І РУСАЛКА (ХОРОШ*05), ТВ
 CAT'S EYE \ КЕТС АЙ (BLACK*02), SDB
 SOPATONIC \ КОПАТОНІК (BLYTH*94), ТВ
 DECADENCE \ ДЕКАДЕНС (BLYTH*05), ТВ
 DEVOTED \ ДЕВОУТИД (BLACK*05), SDB
 JAZZAMATAZZ \ ДЖЕЗЗЕЙМЕЙТЕЗ3 (Н. BLYTH*86), SDB
 SEA POWER \ СІ ПАУЕР (KEPPEL*99), ТВ
 WEBMASTER \ УЕБМАСТЕР (KEPPEL*97), SDB

Згідно з результатами опитувань членів УСІ, що проводяться з 2010 року, наводимо список сортів вітчизняної селекції, що відзначені нагородами і можуть в майбутньому бути претендентами на найвищу нагороду УСІ:

ВР (Вища Рекомендація)		РС (Рекомендація Спілки)	
SDB	TB	SDB	TB
ВЕЧОРИ НА ХУТОРІ (І.Хорош) ВР-15	ДЕЛЬФІН І РУСАЛКА (І.Хорош) ВР-14	ВЕЧОРИ НА ХУТОРІ (І.Хорош) РС-13 ВОРОЖБА С.Яковчук) РС-14 ВОГНІ ЯЛТИ (І.Хорош) РС-15 БАСТІНДА (Б.Правдивий) РС-15 КОРАЛИК (Б.Правдивий) РС-15	БАРБАРА БРИЛЬСКА (І.Хорош) РС-14 ГУЦУЛКА КСЕНЯ (А.Черногуз) РС-14 ДЕЛЬФІН І РУСАЛКА (І.Хорош) РС-12 КРИЛАТИЙ МАРАБУ (С.Яковчук) РС-14 СТАРИЙ ДЗВОНАР (І.Хорош) РС-14 ОДНА КАЛИНА (І.Хорош) РС-14 ТАНГО ЖУРАВЛІВ (А.Черногуз) РС-15

СИМПОЗИУМИ РОІ ІЗ ПОПУЛЯРНОСТІ СОРТІВ БОРІДКОВИХ ІРИСІВ У 2015 РОЦІ

Наші колеги з Росії (РОІ) щорічно проводять опитування серед своїх членів.

У XIII Симпозіумі із популярності сортів Карликових борідкових ірисів (класи MDB і SDB) брали участь 9 членів РОІ. Вони проголосували загалом за 89 сортів, з яких 24 були відсутні в минулих списках голосуваннях. Публікуємо верхню частину підсумкової таблиці:

КАРЛИКОВІ БОРІДКОВІ ІРИСИ (MDB і SDB)

2015	2014	Кількість голосів	Назва сорту	Автор	Рік інтродукції
1	4	5	BLUEBEARD'S GHOST (БЛУБИАРДЗ ГОУСТ) (SDB)	P. Black	'06
2	8	4	PUMPIN' IRON (ПАМПІН АЙРОН) (SDB)	P. Black	'90
2	21	4	RINGER (РІНГЕР) (SDB)	K. Keppel	'97
4	1	3	ULTIMATE (АЛТИМІТ) (SDB)	T. Johnson	'03
4	8	3	BRIGHT (БРАЙТ) (SDB)	P. Black	'06
4	8	3	DEVOTED (ДІВОУТІД) (SDB)	P. Black	'05
4	2	3	COCOA PINK (КОУКО ПІНК) (SDB)	D. Niswonger	'97
4	21	3	CELSIUS (ЦЕЛСІУС) (SDB)	B. Blyth	'95

У XXIV Симпозіумі із популярності сортів Високих борідкових ірисів (ТВ) брали участь 13 членів РОІ. Вони проголосували загалом за 166 сортів, з яких 60 були відсутні в минулих списках голосуваннях.

Публікуємо верхню частину підсумкової таблиці:

ВИСОКІ БОРІДКОВІ ІРИСИ (ТВ)

2015	2014	Кількість голосів	Назва сорту	Автор	Рік інтродукції
1	5	5	LOUISA'S SONG (ЛУІЗЕС СОНГ)	B. Blyth	'99
1	2	5	CELEBRATION SONG (СЕЛІБРЕЙШЕН СОНГ)	Schreiner	'93
1	5	5	SEA POWER (СІ ПАУЕР)	K. Keppel	'99
1	19	5	SUPREME SULTAN (СЬЮПРІМ САЛТАН)	Schreiner	'88
5	18	4	VENETIAN GLASS (ВІНІШЕН ГЛАСС)	K. Keppel	'03
5	9	4	GYPSY LORD (ДЖИПСІ ЛОРД)	K. Keppel	'06
5	9	4	SOPATONIC (КОПАТОНІК)	B. Blyth	'94
5	5	4	QUEEN OF ANGELS (КВІН ОФ ЕЙНДЖЕЛЗ)	Schreiner	'95
5	18	4	MESMERIZER (МЕСМЕРАЙЗЕР)	M. Byers	'91
5	19	4	HAUTE COUTURE (ОТ КУТЮР)	J. Gatty	'96
5	49	4	ROMANTIC GENTLEMAN (РОМЕНТІК ДЖЕНТЛМАН)	B. Blyth	'02
5	19	4	SUPER MODEL (СЬЮПЕР МОДЛ)	T. Johnson	'07
5	49	4	FULL FIGURED (ФУЛЛ ФІГАРД)	T. Johnson	'05

СИМПОЗИУМ AIS (AMERICAN IRIS SOCIETY) ІЗ ПОПУЛЯРНОСТІ СОРТІВ ВИСОКИХ БОРІДКОВИХ ІРИСІВ У 2015 РОЦІ

До вашої уваги результати опитування популярності сортів
ТВ ірисів серед членів AIS (верхня частина таблиці):

Місце		Назва сорту	Кількість голосів	Селекціонер	Рік інтродукції
2015	2014				
1	1	DUSKY CHALLENGER	137	Schreiner	1986
2	2	JESSE'S SONG	123	Williamson, B.	1983
3	3	QUEEN'S CIRCLE	102	Kerr, F.	2000
4	4	GYPSY LORD	101	Keppel, K.	2006
5	7	DAUGHTER OF STARS	96	Spoon, D.	2001
6	10	STAIRWAY TO HEAVEN	88	Lauer, L.	1993
7	5	FLORENTINE SILK	84	Keppel, K.	2005
8	6	THAT'S ALL FOLKS	81	Maryott, B.	2005
9	9	CONJURATION	79	Byers, M.	1989
10	14	CELEBRATION SONG	77	Schreiner	1993
11	8	THORNBIRD	76	Byers, M.	1989
12	18	BEVERLY SILLS	75	Hager, B.	1979
12	25	STEPPING OUT	75	Schreiner	1964
14	22	SILVERADO	74	Schreiner	1987
15	18	SEA POWER	71	Keppel, K.	1999
16	18	LADY FRIEND	70	Ghio, J.	1981
17	15	IMMORTALITY	69	Zurbrigg, L.	1982
17	16	PAUL BLACK	69	Johnson, T.	2003
19	11	DRAMA QUEEN	68	Keppel, K.	2003
20	17	DECADENCE	67	Blyth, B.	2004
21	18	MESMERIZER	66	Byers, M.	1991
21	28	MONTMARTRE	66	Keppel, K.	2008
23	22	SPLASHACATA	63	Tasco, R.	1998
23	30	TITAN'S GLORY	63	Schreiner	1981
25	27	ABSOLUTE TREASURE	62	Tasco, R.	2006
26	12	CLARENCE	59	Zurbrigg, L.	1991
27	13	GOLDEN PANTHER	57	Tasco, R.	2000
28	59	BEFORE THE STORM	56	Innerst, S.	1989
28	24	HAPPENSTANCE	56	Keppel, K.	2000
28	30	VANITY	56	Hager, B.	1975
31	57	SKATING PARTY	54	Gaulter, L.	1983
31	42	YAQUINA BLUE	54	Schreiner	1992
33	25	EDITH WOLFORD	53	Hager, B.	1986
34	36	ELIZABETHAN AGE	52	Baumunk, L.	2005
35	47	BLACK MAGIC WOMAN	50	Tasco, R.	2008
35	29	HELLO DARKNESS	50	Schreiner	1992
37	50	CHAMPAGNE ELEGANCE	49	Niswonger, D.	1987
37	32	STARRING	49	Ghio, J.	2000
39	47	HONKY TONK BLUES	48	Schreiner	1988
39	45	MARY FRANCES	48	Gaulter, L.	1973

НАГОРОДИ АМЕРИКАНСЬКОЇ СПІЛКИ ІРИСУ (AIS) 2015 РОКУ

Публікуємо список минулорічних сортів-переможців нагород AIS та найближчих їх переслідувачів:

THE DYKES MEDAL

56 GYPSY LORD - TB iris - (Keith Keppel)

Переслідувачі:

- 48 SWANS IN FLIGHT - SIB iris - (Robert Hollingworth)
29 ABSOLUTE TREASURE - TB iris - (Richard Tasco)
29 MONTMARTRE - TB iris - (Keith Keppel)
27 BLUEBEARD'S GHOST - SDB iris - (Paul Black)
25 CHIEF JOHN JOLLY - TB iris - (Tom Parkhill)79*

THE JOHN C. WISTER MEDAL, TB IRISES

42 MONEY IN YOUR POCKET (Paul Black)

37 SNAPSHOT (Thomas Johnson)

33 TEMPORAL ANOMALY (Richard Tasco)

Переслідувачі:

- 31 SILK ROAD (Keith Keppel)
29 BLUEBERRY PARFAIT (Schreiner)
28 DRACULA'S KISS (Schreiner)
26 TOBACCO CHEW (Tom Burseen)
25 ADRIATIC WAVES (Keith Keppel)
25 BALTIC SEA (Thomas Johnson)
25 BRAZILIAN ART (Keith Keppel)
25 FOR LOVERS ONLY (Paul Black)

THE KNOWLTON MEDAL, BB IRISES

67 NICHE (Joseph Ghio)

Переслідувачі:

- 55 MEERKAT MANOR (Brad Kasperek)
46 BONJOUR (Lowell Baumunk)
32 SNAZZY (Keith Keppel)

THE HANS AND JACOB SASS MEDAL, IB IRISES

100 MAN'S BEST FRIEND (Paul Black)

Переслідувачі:

- 82 STAR IN THE NIGHT (Paul Black)
44 CALLIGRAPHER (Marky Smith)
42 LIMONADA (Keith Keppel)

THE WILLIAMSON-WHITE MEDAL, MTB IRISES

67 HOT NEWS (Stephanie Markham)

Переслідувачі:

- 60 MAUI MANGO (J. T. Aitken)
55 PERSONA (Keith Keppel)
50 RAZZLEBERRY DRESSING (Stephanie Markham)

THE COOK-DOUGLAS MEDAL, SDB IRISES

23 MAUI SUNRISE (J. T. Aitken)

23 ZOOBOOMAFOO (Paul Black)

Переслідувачі:

- 21 BRIGHT BLUE EYES (Michael Sutton)
21 LEOPARD PRINT (Thomas Johnson)
21 SPIDERMAN (Donald Spoon)
19 EXTRATERRESTRIAL (Marky Smith)
19 RIVETING (Paul Black)

THE CAPARNE-WELCH MEDAL, MDB IRISES

45 KEENO (Thomas Johnson)

Переслідувачі:

- 38 GECKO ECHO (Brad Kasperek)
30 APPLET (Marky Smith)
18 STRIPLING (Marky Smith)

THE CLARENCE G. WHITE MEDAL, AR & AB IRISES

39 AZTEC PRINCE (Richard Tasco)

Переслідувачі:

23 PERSIAN QUEEN (Robert Annand)

16 EXOTIC TREASURE (Richard Tasco)

11 JELLY ROLL JAM (Caroline Chacon)

THE WILLIAM MOHR MEDAL, AB IRISES

72 PRINCE OF EGYPT (Perry Dyer)

Переслідувачі:

22 CHAIN REACTION (Richard Tasco)

THE FOUNDERS OF SIGNA MEDAL, SPEC IRISES

29 JIN YU (Jill Copeland)

Переслідувачі:

- 27 RUTH WILDER (Walter Hoover by Randell Bowen)
23 DICK REDFIELD (Dick Redfield by Marty Schafer/Jan Sacks)
23 TOURIST (Marty Schafer/Jan Sacks)

THE RANDOLPH PERRY MEDAL, SPEC-X IRISES

77 DO THE MATH (Jill Copeland)

Переслідувачі:

- 36 PLUM DUCK (Brad Kasperek)
25 CURRIER McEWEN (Tony Huber)
25 WHO'S ON FIRST (Robert Hollingworth)

THE SYDNEY B. MITCHELL MEDAL, CA IRISES

19 BAY STREET (Joseph Ghio)

Переслідувачі:

- 6 EGOCENTRIC (Deborah Cole)
5 PINOLE PRINCE (Vernon Wood by Terri Hudson)

THE MARY SWORDS DEBAILLON MEDAL, LA IRISES

30 SEMINOLE SUNRISE (Harry Wolford)

Переслідувачі:

- 27 RENÉE FLEMING (Heather Pryor)
19 ROCHESTER LILACS (Heather Pryor)
18 RILLA HICKERSON (Farron Campbell by M. & J. Wilhoit)

THE MORGAN-WOOD MEDAL, SIB IRISES

54 HUMORS OF WHISKEY (Marty Schafer/Jan Sacks)

Переслідувачі:

- 43 CHARMING BILLY (Marty Schafer/Jan Sacks)
39 SUGAR RUSH (Marty Schafer/Jan Sacks)
35 BERRIES AND CREAM (Marty Schafer/Jan Sacks)
27 KILAUEA (Marky Smith)

THE ERIC NIES MEDAL, SPU IRISES

51 MISSOURI MORNING (O. D. Niswonger)

Переслідувачі:

- 31 CASTOR RIVER (O. D. Niswonger)
30 SAINT PATRICK'S GOLD (Anna & David Cadd)
28 HONEY MOCHA LOTTA (Lee Walker)

THE PAYNE MEDAL, JI IRISES

37 SUGAR DOME (Bob Bauer/John Coble)

Переслідувачі:

- 21 PINK PUFFER (Jill Copeland)
16 GINGHAM GEISHA (Dennis Hager)

WALTHER CUP

Найвищий почесний відзнав (НМ) серед усіх класів ірисів

75 DESERT SNOW - AB iris - (Paul Black)

Переслідувачі:

- 70 PAPRIKASH - SIB iris - (Marty Schafer & Jan Sacks)
66 DONT STOP BELIEVING - TB iris - (Thomas Johnson)
68 LAKESIDE GHOST - SPEC iris - (Chad Harris)
54 OPPOSITES - TB iris - (Shirley Trio)
53 COTILLION GOWN - TB iris - (Keith Keppel)

Примітки:

* - кількість голосів «ЗА», ** - автор сорту

VI ВСЕУКРАЇНСЬКА ВИСТАВКА ВИСОКИХ БОРІДКОВИХ ІРИСІВ - 2015

Юрій Буйдін, м. Київ

29-31 травня 2015 року в Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАН України (НБС) відбулася VI Всеукраїнська виставка Високих борідкових ірисів. Ця подія відбулася вже вшосте. Регулярні виставки ірисів були започатковані 2010-го року НБС та громадською організацією "Українська Спілка Ірису" (УСІ). Не зважаючи на економічні проблеми у нашій держави, які не оминули і квітниківарів, виставка відбулася і, як завжди, не поступалася якістю як оформлення, так і зрізаних квітів і відповідала високому рівню минулих ірисових шоу.

Учасники виставки

Борідкові іриси в садах українських ірисівників щорічно тішать око своїм прекрасним цвітінням, вражають буянням кольорів і високою якістю привезених на виставку рослин. Нажаль, погодні умови у 2015 році не дали змогу широко представити колекції максимальної кількості ірисівників України. Адже у південних і східних регіонах цвітіння у цей час вже майже завершилось, тоді як у західних областях воно ще тільки починалося (і зatoryжні дощі не дали змогу отримати

якісний зріз). Але вже так традиційно склалося, якщо є проблеми із цвітінням в окремих регіонах, завжди підстрахують інші ірисівники. Так і цього року такою «паличкою-виручалочкою» стали ірисівники Київщини.

У порівнянні з минулим роком на виставці було представлено 7 колекцій ірисівників з різних регіонів України (у 2013 році демонструвалось 9 колекцій, 2013 - 12, 2012 – 10, 2011 – 9, а у 2010 – 7). Але менша кількість експонованих колекцій майже не позначилась на кількості виставлених сортів (близько 600 сучасних сортів Високих борідкових ірисів) та кількості виставлених експонатів (близько 900).

Як вже згадувалось найпредставленішими були колекції ірисівників Київської області. По-перше, це колекція господарів, Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України (куратор, к.б.н. Ю.В. Буйдін), які представили близько 100 сортів ірисів закордонної й вітчизняної селекції. Вже традиційно беззаперечним лідером по кількості і якості (по різноманіттю забарвлень і форм квітки і наявності новинок світової селекції ірису) була найсучасніша колекція ірисів в Україні – колекція ірисівника-любителя і виконавчого директора УСІ О.Г. Монако із с. Хотов, Київської області, де він показав близько 120 суцвіть Високих борідкових ірисів. Однією з найкращих також була експозиція М.В. Коноваленко із м. Бориспіль, яка представила більше 100 суцвіть ірисів, як закордонної, так і власної селекції. Її експонати вирізнялися відмінною якістю зрізаних квітів, а власні сорти здебільшого не поступалися закордонним новинкам. Також слід відмітити експозицію дебютанта виставок – Наталії Тригуб, яка представила близько 100 експонатів, більшість з яких належали до здобутків світової селекції останнього десятиліття. Ну і якість зрізаних квітів відверто здивувала (у хорошому сенсі!) не тільки відвідувачів, а й учасників виставки. Правління УСІ щиро вдячне пані Наталії за те, що вона відгукнулася на запрошення і достойно представила власну колекцію і маємо надію, що вона стане постійним учасником нашого ірисового форуму. Також слід згадати ще одного цьогорічного дебютанта виставки Любов Кундерт з м. Боярка, яка своєю невичерпною енергією заряджала усіх учасників і організаторів виставки. Цей дебют був також вдалим, адже пані Любов показала на своєму стенді близько 80

експонатів досить високої якості. Слід відмітити її і в плані чергування на виставці, адже вона майже всі дні була біля свого стенду і старанно виконувала свої обов'язки. Тому деяким нашим учасникам слід брати з цього приклад. Адже мета наших виставок не тільки показати красу ірису, а і розповісти початківцям, та і навіть відомим ірисознавцям, про особливості культури та її агротехніку. Бажаємо пані Любові натхнення, нових ірисів у колекції та, звісно, запрошуємо на наступні наші виставки.

У зв'язку з тим, що родині Якименків із Чернігівської області, яка завжди є постійним учасником усіх виставок УСІ, цього року випала честь приймати черговий з'їзд УСІ і зважаючи на великий обсяг робіт, який передбачає організація цього заходу, цього року виставка пройшла без їх участі. Але Чернігівщину вкотре гідно представили селекціонер Г.С. Мамченко з м. Прилуки та колективний член УСІ Прилуцька дослідна станція УААН. Геннадій Мамченко продемонстрував близько 50 сортів Борідкових ірисів як зарубіжної, так і власної селекції. З них особливо вирізнялися кілька суцвіть сорту 'Героям Небесної Сотні', який у 2014 році став переможцем у конкурсі, проведеним УСІ на цю назву. Його теплі рожево-бузкові квітки приваблювали також масовістю одночасно відкритих квіток. Частина своєї колекції (кількадесят суцвіть) продемонструвала і Прилуцька дослідна станція.

Правління УСІ та організатори виставки вкотре широко вдячні всім колегам, які беруть участь у виставці як тим хто демонструє свої експонати, так і тим, хто бере активну участь в її оформленні. Ну і вкотре дякуємо беззмінному головному дизайнеру виставки к.б.н., науковому співробітнику НБС ім. М.М. Гришка Володимирі Семеновичу Вахрушкіну за постійні сучасні флористичні ідеї та щорічне вдосконалення процесу демонстрації ірисів відвідувачам. Широко зичимо маестродизайнеру здоров'я і маємо надію на подальшу багаторічну співпрацю!

Вже вкотре на виставці було проведено суддівство Борідкових ірисів. Щорічно Правління проводить велику роботу по удосконаленню виставкового суддівства для більш об'єктивної оцінки експонатів враховуючи досягнення світової ірисової спільноти у цьому напрямку. Не зважаючи на щільний графік

під час виставки, судді ретельно оцінюють сорти і відбирають дійсно достойних переможців. Цьогорічними переможцями виявились наступні експонатори та вирощені ними сорти:

ВИСТАВКОВЕ СУДДІВСТВО 2015
(результати)
29.05.2015

№	Назва сорту	Номінація на кращий сорт	Кількість голосів	Експонатор
1	АПОСТОЛ	БІЛИЙ	9	Национальний ботаничний сад ім. М.М. Грیشка НАН України
2	THAT ALL FOLKS	ЖОВТИЙ	9	Монако О.Г.
3	OH SO YUMMY	ПОМАРАНЧЕВИЙ	9	Монако О.Г.
4	MAGICAL	РОЖЕВИЙ	7	Тригуб Н.М.
5	ROSY ROGUE	«ЧЕРВОНИЙ»	5	Тригуб Н.М.
6	MERCHANT MARINE	БЛАКИТНИЙ, СИНІЙ	10	Монако О.Г.
7	INDIGO PRINCESS	ФІОЛЕТОВИЙ, БУЗКОВИЙ	5	Национальний ботаничний сад ім. М.М. Грیشка НАН України
8	HERE COME THE NIGHT	«ЧОРНИЙ»	8	Тригуб Н.М.
9	REPertoire	БІКОЛОР	6	Коноваленко М. В.
10	GENUFLECT	БІТОН	9	Монако О.Г.
11	RUMOR HAS IT	ПЛІКАТА, ЛЮМІНАТА	9	Монако О.Г.
12	GNUS FLASH	«ЗЛАМАНОВОГО КОЛЬОРУ»	8	Кунгерт А.О.
13	STILETTOS	«КОСМІЧНОГО ПОКОЛІННЯ»	9	Монако О.Г.
14	RITE OF PASSAGE	ГОФРОВАНИЙ	6	Монако О.Г.
15	AMARILLO FRILLS	МЕРЕЖИВНИЙ	6	Монако О.Г.
16	ТАЄМНИЙ ЛИЦАР	ВІТЧИЗНЯНОЇ СЕЛЕКЦІЇ	9	Коноваленко М.В.
17	5-26-12	СІЯНЕЦЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ СЕЛЕКЦІЇ	9	Мамченко Г.С.
18	SWEET KISSES	ГЛЯДАЦЬКИХ СИМПАТІЙ	8	Монако О.Г.

Усі лауреати конкурсу відзначені чудовими дипломами розробленими Спілкою за активного сприяння фірми “Ігор”. Правління і всі члени УСІ від щирого серця вітають лауреатів, бажають їм міцного здоров’я, успіхів у подальших конкурсах не тільки всеукраїнського, а і світового масштабу.

Вкотре запрошуємо всіх любителів ірису вступати до УСІ, брати активну участь у її діяльності і відповідно демонструвати свої квіти на наступних виставках. Двері завжди відчинені для того, хто бажає змінити цей світ на краще!

**Пам’ятайте, ми зобов’язані показувати красу
нашого Ірису людям!**

ЗАПРОШУЄМО ДО ПЛАНЕТИ ІРИСІВ (Спогади про V з'їзд УСІ)

Марина Терентьєва, м. Київ

Усі пам'ятають правило, від якого не ухилявся Маленький Принц: прокинувшись вранці, приведи до ладу себе і свою планету. Так і чинять герої моєї розповіді – родина Миколи та Валентини Якименків, які живуть на Чернігівщині в мальовничому селі Червоні Партизани. Планета починається для них з їхньої домівки та улюбленої ділянки з ірисами. Тут вражає все: розміри квітників, кількість та розмаїття сортів ірисів. А головне те, як сформовані грядки, наскільки дбайливо вони доглянуті. Годі шукати зілля чи бур'ян. Рядочки ірисів рівненькі, всі мають таблички з назвами. Доріжки дозволяють милуватись красою нашої улюбленої квітки зі всіх ракурсів. Нікого не лякало спекотне сонце. Хотілось ще і ще розглядати колекцію господарів.

Ірисівники, які завітали на з'їзд, дізнались багато нового з агротехніки рослин ірисів. Змогли оцінити живу красу нових сортів. Можливо, завдяки надбаному досвіду, зможуть переглянути свої погляди на формування ділянок з ірисами та поповнити свої колекції цікавими сортами.

Особливо ми вдячні за чудові екскурсії. У перший день – оглядова пішохідна по місту Ніжині. Відвідали Ніжинський державний університет імені М.В. Гоголя, Свято-Миколаївський кафедральний собор, Грецьку церкву Всіх Святих.

В ірисовому саду родини Якменків

Наступного дня побували в унікальному історико-архітектурному заповіднику “Качанівка”, де змогли переглянути експозицію музею родового маєтку Тарновських і Харитоненків.

Після насиченої роботи можна і перепочити

Цей загублений у лісах палац був своєрідним магнітом, який у темні царські часи притягував найсвітліші українські голови і найпотужніші таланти. Була, певно, якась магія в тому, що тут так легко писалося художникам та поетам і що сюди за натхненням їздила українська інтелігенція. Це і Т. Шевченко, Марко Вовчок, М. Глінка, С. Гулак-Артемівський.

І наостанок насолодилися красою рукотворного диво-саду. Це Державний дендрологічний парк “Тростянець” Національної академії наук України. Ця унікальна, нині всесвітньо відома пам'ятка садово-паркової архітектури середини ХІХ століття створена волею, зусиллями і коштом Івана Михайловича Скоропадського.

“Качанівка” люб'язно зустрічає гостей

Запам'ятався і Великий став з білими лебедями, і створений людьми гірський рельєф, і вічнозелені екзоти.

У дендропарку “Тростянець”

Ірисівники, учасники з'їзду, щиро вдячні Миколі та Валентині за всі заходи, організовані для нас. Побажаємо успіхів родині Якименків в нелегкій справі селекції нових сортів ірисів. На «планеті Україна» щедра земля, де живуть заповзяті та працелюбні господарі. Впевнена, що результат буде!

МІЙ «МІСЯЦЬ ЩАСТЯ»

Борис Правдивий, м. Київ

Цілком виправдане бажання любителя ірисів побачити якомога більше нових сортів та придбати ті, що подобалися, отримавши відразу рекомендації по вирощуванню. Це потрібно вітати. І такі можливості надають садові господарства, приватні фірми, що займаються вирощуванням та реалізацією посадкового матеріалу. Вони випускають каталоги з детальним описом сортів і красивими фото, з призначеними днями та годинами відвідувань. Ми всі повинні бути їм вдячні за їх нелегку працю по поширенню культури ірису в Україні.

В зовсім іншій ситуації виявляються в період цвітіння гібридизатори ірисів. Це «місяць щастя», який приходить один раз в рік. У чому ж це щастя? Цвітіння ірису швидкоплинне. Карлики, наприклад, квітнуть біля 20 днів. Спочатку мало, потім все більше і більше, далі квітки відкриваються лавиною. В пік цвітіння розквітає 50 і більше нових сіянців за день. Були роки, коли після вдалої зимівлі квітнувало 1000-1200 нових для мене сіянців. А треба іще врахувати, що квітнуть і сіянці, відібрані в попередні роки. У них уже декілька квітконосів, а кущики старші зацвітають «букетами». Це кілька тисяч квітконосів за період цвітіння. Головна родзинка цього періоду – не тільки в спогляданні «параду краси форм і кольорів». Борсаючись у цьому цунамі квітів, тонучи в ньому, думаєш уже лише про надану тобі можливість зосередженої і вдумливої творчості (а це найрідкісніший подарунок долі!) – про можливість вивести новий сорт і втратити це ти не маєш права. Потрібно всіма силами намагатися втілити свої мрії.

Весь наступний період сезону досить прозаїчний, він уже більше нагадує «добровільну каторгу». Безперервна і майже безперспективна боротьба з бур'янами з незначними короткотривалими успіхами. А ще потрібно підготувати землю під нові ділянки для посіву насіння і пересадки ірисів, слідкувати за досяганням коробочок, вчасно «роздягаючи» їх від засохлих частин оцвітини, безперервно до приходу сталих заморозків доглядати за ірисами, не забуваючи про «немовлят» (маленькі сіянці, що зійшли цієї весни) – а цю роботу я особливо люблю, адже це «мої дітки». І в подальшій гібридизації з ними

працювати набагато цікавіше, ніж із тільки що купленими новинками. Ця симпатична «дівтора» підказує наступні кроки гібридизації, виражає свої побажання, потрібно лише навчитися їх чути. Їм треба допомагати «дорослішати» і трансформуючись, удосконалюючи свої якості в наступних поколіннях гібридів, навіть змінюючись, деякі з них, можливо, «доростуть» до реєстрації, якщо стануть яскравими індивідуальностями, не схожими на інших. І в цьому їм треба допомогти, адже саме такі якості ми цінуємо і в людях. А складати пісню, яку й так усі співають, безумовно, немає змісту.

Водночас потрібно не забувати і про боротьбу з хворобами ірисів. А потім дозрівання коробочок і висівання насіння. І багато, багато іншого... І думаєш уже про те, як би встигнути побільше зробити. Від цього залежить успіх цвітіння наступного сезону. А основні «провали» бувають від того, що щось не зробив або зробив не так, як потрібно. Адже сіянці, що квітують вперше, мають найчастіше всього 1-2 квітки і пропустити запилення – це дорівнює втраті року. А запилення іще потрібно зметикувати, продумати і мати заготовлений пилок. А пилок потрібно брати із усіх цікавих і більш-менш цікавих, оскільки невідомо, що розквітне через кілька днів, щоб не залишитися без пилку-партнера для них. А щоб отримати пилок, доводиться неодноразово повертатися до нової квітки, щоб не пропустити момент досягання, коли тичинка починає тріскатися. Пропустиш – залишишся без пилку, бо навколо ще з ночі чергує дрібна комашня, що бажає поласувати «смачненьким». У спекотну погоду уже до опівдня всі тичинки пусті. А втрата ця дуже значна – якщо ви не запилите якусь квітку через відсутність пилку, ви втратите можливість отримати коробочку, але якщо ви пропустили пилок – ви втратили мінімум три коробочки. І обов'язково треба кожні 2-3 дні перевіряти стан заготовлених тичинок і замінювати їх, по можливості, свіжими.

По ходу справи треба всі запилення записувати і маркувати запилені квітки будь-яким своїм способом. При цьому іще й доводиться періодично переносити в тінь свої «супутні» речі, як то: стільчики, ящики з емкостями заготовленого пилку, робочі інструменти, на яких бажано зав'язати червоні стрічки, щоб не загубити або не забути якийсь із них, наприклад,

пінцет або манікюрні ножички, в кущику ірису чи випадково не впустити в бур'ян.

В усій цій метушні треба встигнути зробити якомога більше запилень за день, оскільки втрачену можливість, особливо на карликових ірисах, уже до наступного сезону не повернути. І не виключено, що в наступному сезоні такої можливості уже і не буде: цей сіянець або потрібний для нього партнер не буде цвісти, або і того гірше – якогось із них уже не буде «в живих». І ви втратили можливість отримати від них хоча б потомків. Та і погода не запитує, якою їй бути, щоб це вас влаштувало. Якщо десь далеко гримить і через пару годин почне капати, на приймочках уже зарані висихає секрет і пилок вони можуть не прийняти. А в спекотні дні, в період суховіїв уже опівдні тичинки ламкі і сухі, а квітки інколи застигають у фазі напіврозпуску. А коли налітають хмари оленки мохнатої чи бронзівки, що здатні будь-яку квітку за 20 хвилин перетворити в лахміття, непридатне до запилення! І ти як навіжений бігаєш і стрибаєш ділянками ірисів, прагнучи якось прогнати, знищити цю «погань», щоб врятувати хоча б найбільш потрібні для роботи квітки, повертаючись до них, не рідше, ніж раз на півгодини, та і то не завжди встигаєш. Оленка мохната приблизно після семи годин вечора залазить в квітки, вкладаючись там на нічліг.

Водночас після спекотного дня настає період «другого дихання» квітки – на приймочках знову з'являється секрет і квітка «прагне» бути запиленою. Цей період вечірніх запилень хоча і значно коротший ранкового, але цінний саме тим, що після нього приходить нічна свіжість і головне, що всі ці «оленки» закінчують «бенкетувати» і є надія, що ці запилення будуть успішними. Уже в сутінках треба встигнути пройти з пінцетом по всіх квітках (а їх не одна сотня!) і акуратно вийняти звідти відпочиваючих там оленок. А також встигнути з листком паперу і ручкою пройтись по всіх ділянках, записуючи на завтра всі незроблені запилення, якщо квітки іще збережуться і всі нові сіянці, які готові квітнути завтра, щоб потім після легкого обіду, суміщеного з полуденком та вечерею, до глибокої ночі продумувати і записувати запилення наступного дня. Іще треба встигнути продивитися уважно записи запилень цього дня, щоб не втратити якоїсь важливої

дрібниці в записах. І пора вже відправлятися спати, бо завтра вставати вдосвіта. Крім того, до кінця періоду цвітіння бажано не забути описати кращі із сіянців, відібрані для можливої ре-естрації в майбутньому і описати в найменших деталях, не забувши про висоту квітконосу, період цвітіння, забарвлення борідки, стайлів і т.д. і т. п. Цим приходиться займатися в спекотну пору дня, коли запилення неможливі. І також по ходу цвітіння треба встигати викинути кілька сотень відбракованих сіянців до того, як у тих, що залишаться, почнуть розвиватися нові молоді корені, щоб не травмувати їх при викопуванні.

...Підходить до кінця цвітіння Карликів, розквітають Інтермедія, на підході Високі борідкові. А за ці 2-3 тижні, що пройшли, бур'ян виріс до коліна і вище і уже починає сам сіятися. І на боротьбу з ним зовсім немає часу при будь-якому розкладі, і він буде продовжувати розкішно рости до самого закінчення періоду цвітіння ірисів, а це ще мінімум місяць.

Такий приблизно робочий день в період цвітіння, в цей «місяць щастя» для гібридизатора ірисів, описаний далеко не в деталях. Інколи навіть викликає роздратування втрата часу на задоволення природних потреб. Я пам'ятаю як одного разу, відвідавши мене під кінець цвітіння карликів (благо, роботи було трішки менше), перше, що сказав О. Монако (мене з ним пов'язують багаторічні дружні відносини, йому я завжди радий, і нам є про що поговорити) було: «Борисе Миколайовичу, та Ви як «з хреста знятий»! Цим все сказано. Під кінець цвітіння карликів уже наповну допікають всілякі «гастритно-виразкові» справи. А головне тут не в недосипанні чи відсутності нормального харчування, а в надмірному емоційному навантаженні. Мій друг-ірисівник, що прожив у мене три дні під час цвітіння, займаючись лише милуванням ірисами і домашнім господарством, навіть пожартував: « Боря, не виходь до ірисів без валідолу!». І ці емоції прекрасні і необхідні, «душа повинна трудитися»! Задоволення прагне не лише шлунок, душа має співати від приємних емоцій! Адже іриси як і всі квіти, створені для радості, для душі, для щастя, для поезії, а не лише для прозаїчного задоволення матеріальних потреб.

Закликаю всіх спробувати відчутти радість гібридизації, хвилююче очікування її результатів. Не обкрадайте себе,

дайте можливість розправити крила творчому началу, що живе вглибині кожного. Бо ж «не хлібом єдиним» живе людина. І не сумнівайтесь в своїх можливостях.

Виходячи з усього сказаного, можна собі уявити, яку цінність для гібридизатора має час. Оскільки я люто ненавиджу все, що заважає моїй роботі з ірисами, за вкрадені в мене навіть півгодини робочого часу я можу і травмувати в гніві (звичайно, жартую). Та й чи прийде кому в голову відвідати, наприклад, токаря під час його робочої зміни? Він що, повинен вимкнути верстат, щоб прийняти відвідувача і з ним «погомоніти»? Чи відвідати вчителя під час уроків, коли перерви ледве вистачає, щоб перейти із кабінету в кабінет та взяти журнал в учительській...

А нездійснене запилення – це втрата темпу гібридизаційної роботи. І почасти вона непоправна...

(Переклад з російської А. Черногуз)

ОДА КАРЛИКОВОМУ ІРИСУ

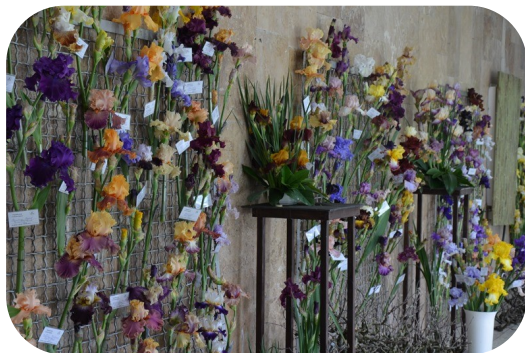
Валентина Тисячна, м. Миколаїв

*Цветок божественный, красивый,
Свечой стоит над морем трав.
Три лепестка в единстве дивном,
Как купол над землей подняв...*

Ірис – веселка! Так називають іриси в стародавніх легендах. За однією з них, коли Прометей вкрав з Олімпу небесний вогонь і подарував його людям, на землі спалахнула сімома кольорами веселка – такою великою була радість всього живого на землі. Вже захід сонця відгорів, і день згас, і сонце сховалося, а веселка все ще сяяла до самого світанку. І коли ранкове сонце знову зійшло, на її місці розквітли іриси.

Цей чарівний ефект можна спостерігати тільки в квітні, коли на зміну холодку, що пронизує наскрізь, приходять лагідне сонечко. Такий він, другий місяць весни. Квітень – найкрасивіший і найщасливіший місяць мого життя. У квітні народилися мої діти і онуки, і на додаток до мого безмежного щастя цвітуть карликові іриси!

Виставкові композиції

Урочисте відкриття виставки

Справжнє ірисове шоу!

Виставкові експозиції

Виставковий стенд

Ірисове оформлення входу на виставку

І ветерани Спільки і початківці (новачок виставки Л. Кундерт та М. Коноваленко (праворуч))

Виставкове суддівство

**Фото до статті VI Всеукраїнська виставка
Високих борідкових ірисів (Ю. Буйдін)**

Експедиція по загадковому містечку Ніжин

Оцінювання селекційного потенціалу господарів

Учасники з'їзду за роботою

Квітнуть іриси у саду родини Якименків

Поради від господаря саду (М. Якименко ліворуч)

Талановита людина - неперевершена у всіх справах (М. Якименко)

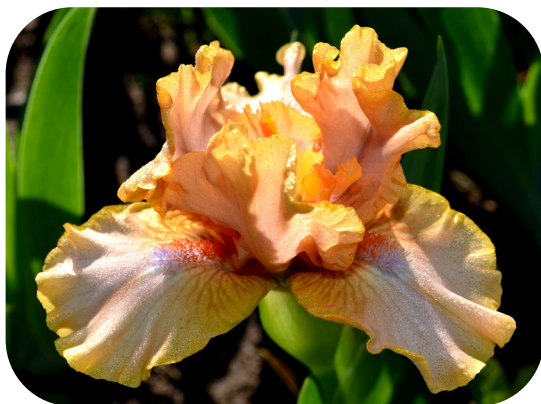
Суддівська робота в дії (зліва - направо: А. Черногуз, О. Якуба, І. Хорош, О. Чіпенко)

Фото до статті: Запрошуємо до планети ірисів (М. Терентьєва) (автор фото Ю. Буйдін)

ДАРУНОК (Б. Правдивий, 2009)

КОРАЛИК (Б. Правдивий, 2010)

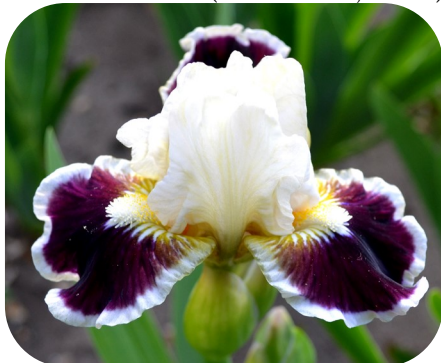
ЛІЛЛА-РОЗА (Б. Правдивий, 2010)

NOSFERATU (Paul Black, 2010)

ЧОРНИЙ ЛИЦАР (Б. Правдивий)

NINE LIVES (Paul Black, 2007)

Фото до статті: Ода карликовому ірису (В. Тисячна)

ПЕРСПЕКТИВНІ ГІБРИДИ ГЕННАДІЯ МАМЧЕНКА

ТВ 1-1-15 (КОБЗАР x JUST CRAZY)

ТВ 4-15-15 (КОБЗАР x GLAMAZON)

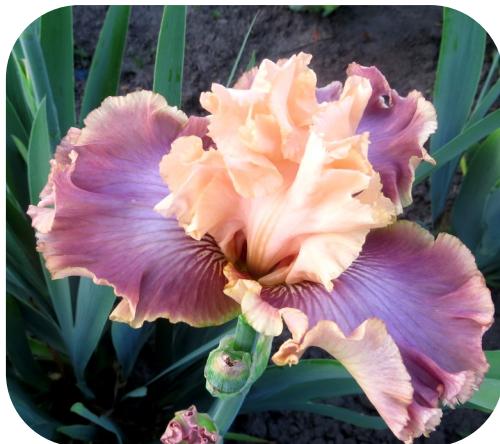
ТВ 3-1-14 (БАРВА x КОБЗАР)

ТВ 4-23-15 (КОБЗАР x GLAMAZON)

ТВ 4-10-15 (КОБЗАР x GLAMAZON)

ТВ 3-1-14 (БАРВА x КОБЗАР) (2)

РОСА НА СОНЦІ
(ROSA NA SONTSI) SDB, 2015

ВЗГЛЯД ДРАКОНА
(VZGLIAD DRAKONA) SDB, 2016

МОРОЗНЫЕ УЗОРЫ
(MOROZNYIE UZORY) SDB, 2016

ПЕРСПЕКТИВНІ ГІБРИДИ АЛЛИ ЧЕРНОГУЗ

ТБ 08188
(BLUE EYED SUSAN X BEREGYNYA)

SDB 1023
(LILLA-ROZA X LISOVYCHOK sib)

TB 11130
(МАКХТАЛІ Х ТАҮ_S SISTER)

TB 1098
(NA UKRAINU POVERNUS sib X ABBY AND ME)

ЛІНА КОСТЕНКО
(Хорош, 2011)

Видатна українська поетеса—
Ліна Костенко

*Г якби на те моя воля,
Написала я б скрізь курсивами:
- Шах багато на світі гора,
Люди, будьте взаємно красивими!*
Ліна Костенко

*Фото до статті: «Золотово-
кучерявий» ірис на ймення
'Ліна Костенко' (О. Лайко)
ЩО В ІМЕНІ ТВОЇМ?*

*Фото до статті: Сорту DUSKY
CHALLENGER– 30 років!
(І. Хорош)
ЮВІЛЕЇ УСЛАВЛЕНИХ СОРТІВ*

DUSKY CHALLENGER (Schreiner's, 1986)

ВЕТЕР ПУСТИНИ
(VETER PUSTYNI), 1993, ТБ

*В урочистій обстановці медаль отримує
правнук Ніни Опанасівни*

*Віктор Мірошніченко (син Ніни Опанасівни)
з медаллю*

*Найвища нагорода для ірисів української селекції – медаль
Ніни Мірошніченко №1 за сорт ВЕТЕР ПУСТИНИ
була вручена рідним Н.О. Мірошніченко*

X

Red Skies (Ghio) родовід...
(‘House Afire’ x 97-135-R2:
(U94-5E, unknown, x ‘Saturday
Night Live’)) X 99-62-C2,
‘Trial By Fire’ sib

Mysterioso’ sib (Blyth) родовід...
(R50-2: (L133-1, ‘I’m Dreaming’ sib,
x L304-1, ‘Platinum Class’ sib) X
O228-4: (L133-7, ‘I’m Dreaming’ sib,
X L304-1, Platinum Class’ sib)

R50-2
Mysterioso sib

Olive Windows

Цей сіянець W39-1 дуже цікавий, і я розглядаю його, як претендента на одержання назви. Читаючи мої торішні замітки, я з’ясував, що насінні коробочки тоді зав’язалися 21 вересня. Це найраніше у Високих борідкових ірисів, ніж я міг розраховувати.

W39-1 зацвітає на початку вересня вже протягом трьох років поспіль. Це найбільш ранній із всіх ірисів, що мають гарні якості. Він так само дав ще один квітконос на початку грудня, але це занадто пізно для гарного цвітіння. У дуже маленькій коробочці було маленьке плоске насіння. Їх було 37, і як правило, я вважаю таке насіння безперспективним, але оскільки воно було від самого раннього сіянцю, я висіяв його. Минулого тижня (середина липня) я перевірів сходи – 17 з них уже проросли, що доводить, що ніколи не треба викидати насіння “погане” на зовнішній вигляд. Цілком можливо, що ці сіянці виростуть.

Примітка... ‘Sunset Snows’ у родоводу R 50-2 зустрічається багато разів, так що це один аспект для рецесивної ознаки. ‘Sunset Snows’ у родоводі ‘Olive Windows’ зустрічається багато разів.

Another Woman

X

Decadence is (Temple of Time x Louisa’s Song)

Bursting Bubbles
(Ghio early flowering pink)

Olive Windows

Pirate Queen

Adoree is
L280-2: (G75-2: (E99-1: (B132-2:
(Holiday Lover x Love Comes) x
Bygone Era) x E158-2: (B202-1:
(Affaire x Z55-1: (X108-2,
Chocolate Vanilla sib x X108-10))
x B164-1: (Chocolate Vanilla x
Electrique))) x G63-G,
Mandarin Morning sib) X L133-2,
I’m Dreaming sib

O228-4 is
(L133-7: I’m Dreaming sib) X
(L304-1 Platinum Class sib)

‘Olive Windows’ - сорт із найбільш раннім цвітінням з виведених нами дотепер. Це інтродукція цього року. І він досить фертильний відносно Високих борідкових і Карликів. Це ясно квітучий ірис, що добре переносить холодну і несприятливу погоду. У його родоводі є багато раноквітучих сортів з боку обох батьків.

Фото 1 до статті: ЦВІТІННЯ Нотатки з гібридизації (Б. Блайз)

I

Adoree

X

Love To Party
Love Match

Kiss The Princess

'Kiss The Princess' - мій найулюбленіший ірис із раноквітучих. Він буде представлений у наступному році. Він дуже родючий, але дуже важко зав'язує коробочки.
У родоводі 'Adoree' з боку одного з батьків часто зустрічається 'Sunset Snows', те ж саме і в 'Love To Party'. У родоводі 'He Can Dance' sib 'Sunset Snows' так само часто зустрічається. 'Kiss The Princess' був десятим відібраним у схрещуванні і практично всі його брати і сестри належать до раних. Він вирізнявся за забарвленням і якістю, до того ж був дуже раним (цвів одночасно з 'Olive Windows' і 'Frostfall'), так що він був єдиним остаточно відібраним для реестрації із цього схрещування.

is (Keppel 99-43C, Gypsy Lord sib, X H165-9, He Can Dance sib)

X

Friendly Advice

Frostfall

H191-1: (C188-1: (A153-5, Cafe Risque sib, x Z51A-3, Wild Vision sib) x D88-A, Celestial Choir sib) X Double Bubble

Purist

Venetian Glass x Society Page)
X Haunted Heart Haunted Heart (Keppel) is: (Blyth N48-X: (Royal Sterling x Keppel 99-42Y: (Last Laugh x 95-49B: (Electricue x Romantic Evening))) X Blyth N213: (Hello It's Me x Reckless in Denim))

'Purist' є сестрою 'Frostfall', яка отримана з насіння з однієї коробочки, але цвіте на 5 - 6 тижнів пізніше від 'Frostfall', тобто дуже пізно. Це його цікава особливість – прояв генної спадковості з таким пізнім цвітінням. У тетраплоїдних ірисів діапазон можливостей нескінченний і дивовижний. 'Purist' так само інтродукується цього сезон. Це крок убік зеленого іриса, який є дуже родючим (фертильним).

'Frostfall' інтродукується в цьому сезоні. У родоводі материнської рослини 'Love Match' через 'Cafe Risque' і 'Wild Vision' часто спостерігається 'Sunset Snows'. Батьківською рослиною слугував сіянець Кеппела з 'Haunted Heart', створений у нашому саду.

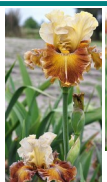
Valley Of Dreams

Y26-1: (Better Than Butter X VOD)

Y36-1: (VOD X Colours Of The Wind sib)

Y48-1, 2 & 3: (W53-1: Complex Hello Beautiful seedling X VOD)

Y53-1: (W66-1: Throllinaire x ?) X VOD

Y103-1 & 2: (Lost In Dreams sib X VOD)

II

Фото 2 (I-II) до статті: ЦВІТІННЯ Нотатки з гібридизації (Б. Блайз)

I

W72-5

X

V229-4

Y59-1, 2, 3 & 4 : W72-5: (Hello Beautiful seedling X V229-4: Argyle Knight sib)

II

W72-4

U329-4

X

Y58-1

Super Hero (Ghio)

X

Keppel 09-85G: Reckless Abandon x (Reckless Abandon x (Starship Enterprise x (Sharpshooter sib x Sharpshooter)) x Jazz band))

=

X188-A

X188-B

III

Фото 3 (I-III) до статті: ЦВІТІННЯ Нотатки з гібридизації (Б. Блайз)

I

V281-4:

(T196-1: (R85-Y: Heart of Dreams sib) x (R41- 4: (P157-1: (N275-2: (L280-1: (G75-A: (E99-1: (B132-2: Holiday Lover x Love Comes) x Bygone Era) x (E158-2: (B202-1: Affaire x (Z55-3: (X108-2 x X108- 10: Chocolate Vavilla sibs) x)(B164-1:Chocolate Vanilla x Electrique))) x (G63-G: Mandarin Morning sib)) x (L133-1: (J141-1: Girl Thing sib x G63-B: Mandarin Morning sib))) x (L115-B: Shiver of Gold sib)) x (O228- 4: (L133-7: I'm Dreaming sib) x (L304-1: Platinum sib)))) X Infatuete)

X228:
(V281-4 X U262-1)

U262-1 Head Over Heels X (R61-1: (O118-1: Popstar x Looking Beautiful) x Adoree))

II

X237-A

Ще одне забарвлення,
яке з'являється під час
пошуку рожевої амени.
Чудові кольори!

V292-1

V299-1

T209-1

X

S213-2
In High Heels
sib

Chasing
Destiny

X

Stylish
Edge

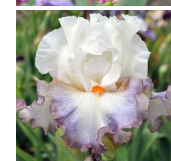

Фото 4 (I-II) до статті: ЦВІТІННЯ Нотатки з гібридизації (Б. Блайз)

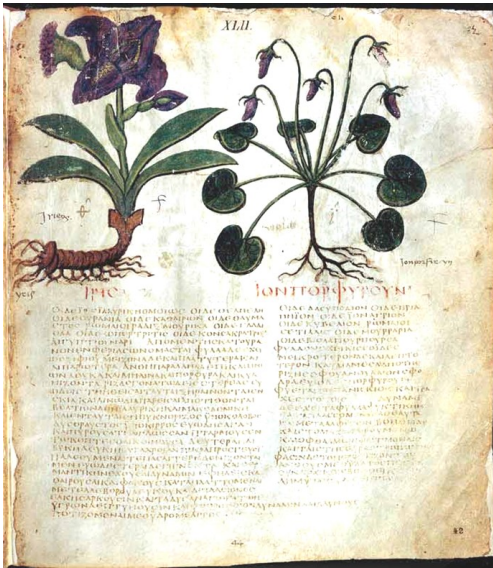

Рис. 1. Зображення ірису в праці Діоскоріда (ліворуч)
(Електронна сквітлина з оригіналу, оприлюдненого
Національною бібліотекою Неаполя)

Рис. 3. *Iris spuria* L.
(Зображення з Flora Danica // MDCCLXX
(1782). – Tab. CDXCIV; MDCCLXXXII.
– Tab. DCCXXXIV)

Рис. 5. Гербарні зразки ірисів із колекції Карла
Ліннея (ліворуч – *Iris sambucina* L., праворуч – *Iris
germanica* L.), що зберігаються в гербарії Шведського
музею історії природи ([http://linnaeus.nrm.se/
botany/ibo/welcome.html](http://linnaeus.nrm.se/botany/ibo/welcome.html))

Рис. 7. Зображення сортів ірисів, описаних
Жаном-Ніколя Лемоном у виданні
«Annales de Flore et de Pomone»
за 1841-1842рр: у ближньому ряду зліва-направо –
Iris Jacquésiana, Iris Madame Lemoine, Iris Conqueror;
далі – ліворуч – Iris de Boismilon,
праворуч – Iris Madame Rousselon

Фото до статті: ІСТОРІЯ
ІНТРОДУКЦІЇ ВИДІВ І
СОРТІВ РОДУ *IRIS* L. В
УКРАЇНІ НА ФОНІ
СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ
(В. Карпенко)

З нетерпінням чекаю весну кожного року. Перші весняні квіти – скромні і сором'язливі, ніжні і любими мною карликові іриси. Серед найвишуканіших квітів іриси зайняли перше місце по багатству кольорових відтінків. Пишна фантазія природи змішала всі акварельні фарби, збагативши ними іриси. І де природа бере такі різні кольори – таємниця. По вишуканості забарвлення та структурі квітка ірису зрівняна з орхідеєю. Від кришталево-білого до глибокого чорного, в нескінченному різноманітті веселкових комбінацій. І є просто "кольорове шоу", що навіть селекціонеру важко описати. Вони є оксамитово-шовковисті і блискучі, яскраві і ніжні. Прокидаючись щоранку, біжу подивитися, що за диво квітує сьогодні. Але таких чудес у моїй колекції – 600 сортів.

Зростанням популярності карликові іриси завдячують своїй невибагливості до ґрунтових умов. Добре їх використовувати для озеленення будь-яких ділянок. Веgetують до пізньої осені маючи красиві яскраво-зелені компактні кушкики 20-30см високою, і ніби збираються розквітнути знову. Їх можна саджати всюди, крім повної тіні. За певних умов вони будуть рости і там, але цвісти не будуть. Щоб цвітіння радувало, було рясним і тривалим, треба регулярно проводити пересадку. У карликових ірисів кореневище наростає разів у 2-3 швидше, ніж у високорослих. Якщо їх не пересаджувати, ґрунт навколо них ущільнюється, зменшується надходження поживних речовин і після 5-6 років росту на одному місці іриси можуть перестати цвісти. Є ще місця, де "карликам" некомфортно – це там, де часто дують сильні вітри.

Карликові іриси не потребують особливого догляду. Легко витримують вологу погоду і засуху. Полив тільки в дуже спекотну погоду – враховуючи принцип: краще недолити, ніж перелити.

Досить гарно вони реагують на внесення добрив. Перше підживлення: нітроамфоскою по "талому снігу" – для розвитку і стимуляції утворення бутонів, друге – в період бутонізації – покращує цвітіння карликових ірисів, сприяє збільшенню кількості і розміру квітки. І третя – восени, але лише калійними і фосфорними добривами (без азоту) – це підвищує морозостійкість ірисів. Ще я застосовую золу – зарихлюю в ґрунт у міжряддя – вона захищає кореневище від гнилі в дощову

погоду, а також дає гарний ефект у якості добрива. На якість цвітіння і яскравість квіток добре впливають мікроелементи, на які багата деревна зола.

Пересадку карликові іриси витримують в будь-який час – з весни до осені, але найбільш сприятливі терміни – через 4-6 тижнів після цвітіння. У цей час утворюються бічні квіткові бруньки наступного року. Перед посадкою день просушую в напівтіні. Старі корені підрізаю до довжини 6-8 см. Слабка з виду коренева система посадкової одиниці не повинна бентежити, ці корені уже не будуть рости, вони зіграють роль яко-ря при посадці. Пізніше у ірису наростає нова коренева система, а старі корені відмирають. Саджати карликові іриси потрібно так, щоб “спинка” кореневища була на поверхні. Листки обрізаю наполовину. Якщо посадкова одиниця великого розміру, зафіксуйте її до пакільця до повного укорінення. Потрібно добре полити ірис в момент посадки і через тиждень після посадки. Зимувати «карлики» витримують без укриття.

З кожним роком моя колекція поповнюється новими сортами. Зупинитися неможливо, тому що новий сорт, як нова казка – кінця немає! Хочеться також сказати добре слово про людей, які створюють цю красу. Половину моєї колекції займають іриси українських селекціонерів: Правдивого Б., Троїцького М., Трошкіна А., Хороша І., Черногуз А., Яковчук С.. Вони нічим не поступаються сортам зарубіжних селекціонерів, а, навпаки, навіть перевершують їх в кольоровій палітрі і більше пристосовані до наших погодних умов. Окремо хочу відмітити карликові іриси селекції Бориса Миколайовича Правдивого – корифея української селекції. Вдячна долі за знайомство з людиною невичерпної енергії, працездатності, бажання поділитися з усіма тим капіталом знань, який він накопичив за своє довге і нелегке життя. Його “карлики” – це витвори мистецтва. БАСТІНДА, КОРАЛИК, ЗАДИРАКА, ЧОРНИЙ ЛИЦАР, СПОКУСА – стали прикрасою моєї колекції Це найвища планка в селекції вітчизняних карликових ірисів (див. фото до статті с. 37).

Квітка ірису не піддається чіткому опису – ні фотознімки, ні малюнки не можуть передати в повній мірі всієї палітри відтінків цих вишуканих рослин. Любителям білих забарвлень – ДАРУНОК – атласні стандарти, а фоли, як біло-пінні

фонтанчики з шумом падаючої води. КОРАЛИК – найніжніший абрикосовий, красиво гофрований. Квітує, ніби вітаючи сонечко. Велично і граційно виступає ЧОРНИЙ ЛИЦАР – серед усього його багатства свою чарівність додають золотисті борідки. Перлиново-орхідейно-рожева красуня – ЛІЛЛА РОЗА ширє над пелюстками.

Білі стандарти гармонійно поєднуються з червоно-чорними фолами – це НАЙН ЛАЙВЗ (NINE LIVES), драматично-червоний з палаючими жовтими борідками – НОСФЕРАТУ (NOSFERATU) – це «карлики» Пола Блека (P. Black). Хочеться розповісти про багато неповторних сортів – але краще вам ознайомитися з моїм каталогом карликових ірисів і самим переконатися в їх красі. Квіти, як малі діти, постійно потребують уваги і турботи – за це вони обов'язково віддячать своїм цвітінням.

Про свою любов до карликових ірисів можу говорити нескінченно. Рахую, що немає квітки цікавішої, загадковішої і кращої! Дуже хочеться, щоб, незважаючи на складні обставини в країні, людей не покидала віра в добро і красу. Вирощуйте карликові іриси і будьте щасливі! Не забувайте – тільки краса врятує світ!

54039, м. Миколаїв, вул. Привольна, 14А.

E-mail: valentina1958.2011@mail.ru

тел: 067-956-05-57,

066-351-96-06

Тисячна Валентина Василівна

ІСТОРІЯ ІНТРОДУКЦІЇ ВИДІВ І СОРТІВ РОДУ *IRIS* L. В УКРАЇНІ НА ФОНІ СВІТОВИХ ТЕНДЕНЦІЙ (Частина I)

Віктор Карпенко, м. Умань

(доктор сільськогосподарських наук,

Уманський національний університет садівництва)

Історія видів роду *Iris* L. сягає глибокої давнини. Так, у праці «Палеоботаніка» [1] радянський вчений геолог і палеоботанік українського походження Африкан Миколайович Криштофович

відмічає наявність кореневищ і листків ірисів у третинних відкладеннях Європи і Північної Америки й ін.

Україна належить до Євроазіатсько-Північноамериканського поясу формування і видової диференціації кореневищних ірисів, зокрема – європейсько-середземноморського центру морфо- і вищоутворення. За описом Г. І. Родіоненка [2], прабатьків сучасних ірисів можна охарактеризувати як таких, що належали до світлолюбивих багаторічників: мали біля основи здерев'яніле моноподіально розгалужене зелене стебло з міжвузлями, яке при виляганні укорінювалося; у пазухах листків полеглого стебла могли утворюватися самостійні рослини; коренева система складалась із багаторічних коренів; листки були сидячими та розташовувались почергово; квітки дрібні, монотонно забарвлені з рівновеликими долями, що ще не зрослися біля основи; зав'язь верхня, стовпчик маточки монолітний з трьохлопатевою приймочкою, нектар не виділявся; пилкові зерна – еліпсоподібні, запилення – ентомофільне; квіти розташовувались пучками у пазухах листків на головному та багаторічних бокових пагонах; плід – трьохкамерна коробочка з дрібним насінням. Безумовно, що за багато тисячоліть у вищо- і морфоутворенні ірисів значну роль зіграла внутрішня, міжвидова і віддалена гібридизація.

Перша згадка про іриси в літературі ботанічно-медичного спрямування з'являється у I ст. у Діоскорида (грецького лікаря) в Кодексі (Codex ex Vindobonensis Graecus, рис. 1 (див. фото до статті (кольорова вкладка))) [3]. Відтоді розпочинається літературна історія роду *Iris*: 1549р. – Леонарт Фукс, 1551р. – Вільям Турнер, 1554р. – невідомий автор описують лікарські властивості ірису; 1576р., 1601р. – Карл Клузіус – декоративні властивості майже 28 видів ірисів (рис.2).

У 1770 році у всевітньо відомому ботанічному атласі «Flora Danica» Г. К. Едер наводить малюнок *I. pseudacorus* L., а в 1782р., у цьому ж виданні, О. Ф. Мюллер – *I. spuria* L. (рис. 3(див. фото до статті (кольорова вкладка))).

У 1781р. П. С. Палас (німецький вчений-енциклопедист) описує 17 видів роду *Iris*.

Автор висловлює слова щирої вдячності провідному бібліотекарю музейної кімнати стародруків Н. В. Михайловій та директору Наукової бібліотеки УНУС С. В. Нижник за сприяння в пошуку у бібліотечних фондах матеріалів, використаних при написанні статті

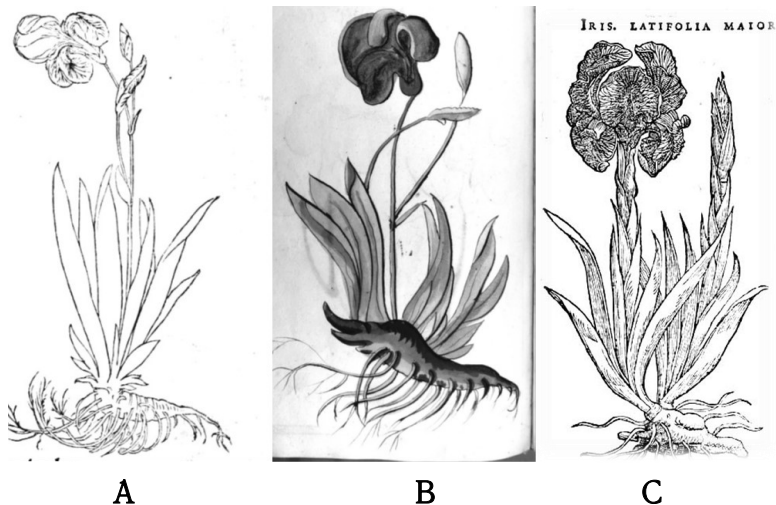

Рис. 2. Зображення видів *Iris* L. у працях*:

А – німецького ботаніка і лікаря Леонарта Фукса (*Den nieuwen Herbarius, dat is, dboeck vanden cruyden / Leonhart Fuchs. – 1549. – CXIX*);

В – невідомого автора (*Bloemen en Cruydeboek, Manuscript / Anonymous. – 1554. – P. 380*);

С – французько-нідерландського ботаніка Карла Клузіуса (*Rariorum plantarum historia / Charles de L' Ecluse. – 1601. – 771p.*).

(Примітка – * зображення з оригіналів видань, оприлюднених www.biolib.de).

У 1782р. виходить перша в світі монографія, присвячена ірисам (рис.4). На кінець 18 ст. у літературі фігурує опис більше 40 видів ірисів [2, 4].

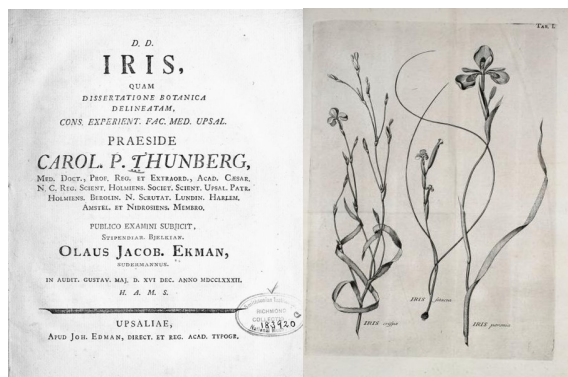

Рис. 4. Перша в світі монографія* по ірисах, написана шведським натуралістом Карлом Петером Тунбергом (*Carol P. Thunberg. Iris. Upsaliae, 1782. – 36p.*).

Примітка – * зображення з оригіналу, оприлюдненого бібліотекою www.archive.org

«Ірис» у перекладі з грецької мови означає «веселка». У грецькій міфології Іридою називали богиню, яка по веселці спустилася на землю, щоб повідомити людям волю богів. Їм'ям богині квітку назвав Гіпократ – грецький лікар і природодослідник (приблизно IV ст. до н.е. – 460-377рр.) [5]. Старовинну назву за ірисом у 1753р. закріпив К. Лінней, який у своїй праці «*Species Plantarum*» [6] описав 18 видів ірисів та розділив їх на борідкові (*Barbatae*) і безборідкові (*Imberbis*).

Упродовж 1707-1778рр. Карлом Ліннеєм було зібрано гербарій, у якому представлено значну кількість гербаризованих видів роду *Iris*, зокрема – *I. biflora*, *I. dichotoma*, *I. edulis*, *I. flavissima*, *I. foetidissima*, *I. germanica*, *I. graminea*, *I. halophila*, *I. ochroleuca*, *I. persica*, *I. pseudacorus*, *I. pumila*, *I. pygmaea*, *I. sibirica*, *I. spuria*, *I. susiana*, *I. tenuifolia*, *I. variegata*, *I. ventricosa*, *I. verna*, *I. virginica* та ін (рис. 5.) (див. фото до статті (кольорова вкладка)).

Іриси з давніх-давен вирощували і в Україні, спочатку при монастирях, які слугували осередками культури та розповсюджувачами посадкового матеріалу плодових, ягідних, овочевих та декоративних культур. Очевидно, що, потрапивши до садів простих людей, вони й здобули свою народну назву «півники», саме за нею можна відстежити історичний літературний шлях культури ірису в Україні. Щодо походження назви «півники» існує багато думок, проте швидше за все вона пов'язана зі схожістю квіток з хвостом півня [7]. За повір'ями, півники оберігають від нечистої сили, бо півень завжди виступає рятівником – від його співу зникає всяка нечисть [8].

Наукове підґрунтя щодо інтродукції видів *Iris* у декоративне садівництво України, було закладено з організацією перших ботанічних садів. На межі XVIII-XIX ст. створюються ботанічні сади Харківського університету (у становленні якого важливу роль зіграв Ф. Маршалл фон Бі-Берштейн) і Нікітський – у Криму (директор Ф. Стевен). Більшість представників культури ірису потрапила до колекцій цих садів з уже існуючих на той час – Московського, закладеного П. Демидовим у 1756р. (станом на 1786р. у колекції роду *Iris* налічувалось 70 видів і різновидів); приватного ботанічного саду в Горенках, створеного в 1798р. графом А. К. Розумовським (в каталогах саду, що були складені Ф. Фішером у 1804, 1805, 1808, 1812 рр.,

значиться близько 36 видів ірисів, зокрема за безбородими ірисами були приведені бородаті, далі – цибулинні іриса, зокрема в культуру були введені – *I. tenuifolia*, *I. flavissima* (*I. humilis* Georgi), *I. dichotoma* Pall., *I. humilis* M. Bieb. (– *I. pontica* Zapal.), *I. plicata* Lam., *I. pallida* Lam.); Імператорського ботанічного саду, створення якого розпочалось у 1822р. з ліквідацією ботанічного саду Розумовського (в колекції станом на 1856р. нараховувалось 72 види ірисів, у тому числі – *I. aequiloba* Ledeb., *I. aphylla* L., *I. biglumis* Vahl., *I. bloudowii* Ledeb., *I. gueldenstadtiana* Lepech., *I. halophila* Pall., *I. laevigata* Fisch. et C. A. Mey., *I. notha* M. Bieb., *I. orientalis* Thunb., *I. setosa* Pall., *I. tigridia* Bunge. й ін. маловідомі види).

Ботанічні сади активно обмінювалися посадковим матеріалом один з одним та закордонними, а також поставляли рослини для парків і приватних садів. Відносно невелику колекцію ірисів у ті часи мав Ботанічний сад у м. Києві [4]. Можна припустити, що іриса в своїй колекції на той час мав і Уманський парк «Софіївка», заснований у 1795р. графом С.Щ. Потоцьким, оскільки є дані про доставку рослин для висаджування у парку з багатьох країн Європи й Азії [9]. Також, очевидно, іриса були й в колекції Одеського ботанічного саду (заснованого 1820р.), на базі якого в 1844р. було створено єдине на той час в країні Головне училище садівництва, завданням якого відповідно до указу царя (9 лютого 1842 року) було розповсюдження «правильного садівництва». Велику роль в становленні як ботанічного саду, так і Головного училища відіграв вчений зі світовим ім'ям – ботанік і зоолог О. Д. Нордман. Ним було виконано низку експедицій з метою вивчення рослин півдня України, Балкан, Криму, Кавказу й ін., що безперечно вплинуло на формування колекційного фонду ботанічного саду. Так, у своїй праці «Опис Імператорського Одеського саду...» [10] О. Нордман зазначає, що в ботанічному партері саду зібрано майже 500 видів багаторічних рослин, у тому числі й рідкісних. Цибулини та кореневища з ботанічного партеру використовуються для обміну з іншими садами та неодноразово надсилалися до Києва, Петербургу, Берліна, Парижу. Далі відмічається, що учні Училища будуть направлятися в прибережні місця Закавказзя для збору нових і рідкісних рослин та насіння. Нажаль, в праці не дано повного опису всіх видів рослин

ботанічного партеру, а лише акцентовано увагу на рідкісних, проте це не виключає можливості припущення культивування в колекції й ірисів.

Царським указом від 30 березня 1859 року Головне училище садівництва було переведено з посушливої одеської зони у більш сприятливе для садівництва місце – славнозвісний парк в Умані – Царицин сад (нині «Софіївка»). Іншим указом царя (від 30 березня 1859 року) було затверджено «Нове положення про Головне училище садівництва в Умані», згідно з яким на училище покладалося забезпечення державних установ і окремих громадян саджанцями кращих порід і сортів плодових, ягідних і лісових культур, а також насінням та іншими органами розмноження садових і овочевих рослин. Крім того, Головне училище садівництва повинно було проводити дослідження з акліматизації рослин, вести широкі дослідження з метою подальшого розвитку галузей садівництва, лісівництва й городництва. Збереглися дані про те, що при переїзді з Одеси до Умані на возах було доставлено велику кількість саджанців, насіння, кореневищ, бульб і цибулин декоративних культур [11]. Багата експериментальна база сприяла розвитку в Училищі природничих напрямків науки. Зокрема, особливий вклад в розвиток ботаніки зробив наступний директор Головного училища садівництва Микола Іванович Аненков. Вивчаючи флору Уманщини та спираючись на колекції рослин Царициного саду (Софіївки) і Головного училища садівництва (дві установи функціонували як єдине ціле до 30-х років ХХст.), він значно доповнив свою книгу «Простонародныя названія русскихъ растений» (назва за ориг., 1858р.), що побачила в подальшому світ як «Ботанічний словник» [12, 13], в якому вперше приводиться українська народна назва ірису – «півники» (за авт. – малоросійська назва) та описується використання 17 його видів (рис. 6).

Значний поштовх до розвитку світового ірисівництва, в тому числі й українського, дав опублікований у 1840 році французьким садівником Жаном-Ніколя Лїмоном у виданні «Annales de Flore et de Pomone» список (каталог) ірисів, в якому налічувалось 100 сортів [14]. У цьому списку він поновлює назву одного із сортів JACQUESIANA, названого на честь Анрі Антуана-Жака – головного садівничого Royal

ЦВІТІННЯ

Нотатки з гібридизації

(Баррі Блайз, Австралія)

Моя нинішня програма гібридизації розпочата в 1962 році. По завершенню 55 років, оглядаючись назад, я бачу всі досконалі зміни, які відбулися, і результати, що мають гарний шанс на успішне завершення. Первісною ідеєю було в основному поліпшення забарвлень біколор і амена у Високих борідкових ірисів, тому, що в той час форма і якість їх були на низькому рівні, і плікати тут значно їх перевершували. На другий рік реалізації програми з'явилася ідея створення якісної рожевої амени – створення Високого борідкового ірису з білосніжними стандартами й чистими рожевими фолами. Уперше ця ідея виникла при зустрічі з 'Sunset Snows'. Він ріс у Жана Стівенса (Jean Stevens) в Новій Зеландії, це була какао-рожева амена і для того часу це було дивним і захоплюючим видовищем для починаючого ірисівника. Це як виграш у лотерею, особливо коли з'явилися перші сіянці і квітки. Ця історія про 'Sunset Snows' була описана (мною) багато разів і досить добре відома.

Іншим аспектом сіянців лінії 'Sunset Snows', відзначеним у той час, була скоростиглість (ранній період) їх цвітіння, це саме те, про що я хочу написати в першій частині цих нотаток.

Більшість сучасних сортів Високих борідкових ірисів, тих, які і тоді і сьогодні, вирощуються в Америці, були виведені різними гібридизаторами, що перебувають у постійному пошуку серйозних поліпшень за допомогою власних селекційних програм. Якщо простежити родоводи, то можна з упевненістю сказати, що Девід Хол (David Hall) успішно працював з рожевими, а у братів Сас (Sass) був різноманітний асортимент у пастельних тонах, які створені у північних областях з пізньою весною, коричневими займався Кляйнзорг (Kliensorge), у Пола Кука (Paul Cook) переважали амени від пращура плікат Джима Гібсона (Jim Gibson), так само багато цікавих забарвлень квіток було у Шрайнерів (Schreiner's) – це лише деякі відомі ранні гібридизатори у яких селекційні програми були розпочаті в період з 30-х років ХХ ст. і до закінчення Другої світової

війни. Саме ці іриси є сьогодні основою майже всіх вирощуваних і представлених ірисів у США.

При вирощуванні в Австралії цих сучасних американських сортів ірисів часто стає помітною одна їх загальна особливість – пізні цвітіння. Це нормально для США і інших країн північної півкулі, де пізні заморозки можуть викликати загибель квіткових бруньок ранньоквітучих сортів. Тут, в Австралії більш пізні цвітіння не завжди сприйнятливо, особливо у внутрішніх районах, де дуже часто настання сильної листопадової жари в пік цвітіння може викликати ефект “варених квіток”. Маючи це на увазі, близько 30 років тому я почав робити, конкретні запилення для ранніх сортів, подовжуючи сезон цвітіння шляхом додаванням великого асортименту ранньоквітучих сортів, щоб ми могли довше насолоджуватися цвітінням ірисів, як і наші друзі з північної півкулі. Просто додати безліч дуже ранніх сортів до середньоквітучих, які не мають у власному родоводі “Iris Virus”, щоб уникнути появи пізніх гібридів. Це було основною ідеєю.

За останні 15 років ми створили чимало дуже пристойних ранніх сортів, а останнім часом – дуже ранніх, що цвітуть одночасно з карликами, а деякі навіть трохи раніше карликів.

Під час оглядин сіянцив, отриманих від запилень, зроблених мною в США з використання сучасних американських сортів, і в Австралії, зауважуємо, що різниця досить істотна.

Фото 11 жовтня 2014 року. Тут можна побачити чітке розходження в результатах запилень, зроблених у травні 2012 року в США і запилень, які проведені в Австралії у жовтні 2012. На чотирьох грядках праворуч немає цвітіння, яке можливе рано навесні, і цвітіння ліворуч і крайнє праворуч – вони запилювалися в Австралії з урахуванням великого значення року гібридації для раноквітучих сортів.

Фото 6 жовтня 2013 року. 6 грядок ліворуч, на яких висаджені сіянци від запилень, зроблених у США в травні 2011 року – не мають цвітіння, і квітучі праворуч – від запилень, зроблених в Австралії в жовтні 2011 року. Для порівняння, грядки в центрі по різні сторони від розпилювачів (води від ред.) Стандартні карлики і Інтермедії тільки вступають у цвітіння. Це показує, наскільки рано сіянци розпочали цвітіння.

У процесі вирощування і спостереження, в плінні багатьох років спостереження за сіянцями отриманими від запилен, запрограмованих на скоростиглість, і без яких небудь наукових досліджень, я помітив, що генетично обумовлений фактор скоростиглості був рецесивною ознакою. Якщо це так, то проблема відбору стає більш важкою при підборі ранніх сортів з іншими бажаними характеристиками, тому що більшість цих характеристик так само є рецесивними. Отримати необхідне забарвлення, форму, розгалуження, а також ранній термін цвітіння можна лише шляхом тривалого відбору. Він відбувався протягом багатьох років і сьогодні дає гарні результати. Більшість відібраних якісних культиварів є біколорами і бітонами, хоча деякі ранні жовті теж дуже цікаві, наприклад, 'Primaluna' й 'Aurea Of Glamour'. Існує досить тривалий шлях, щоб збільшити колірну гаму разом з іншими бажаними ознаками в раноквітуючих сортів. Ми відчуваємо нестаток у синіх, чорних, рожевих, хоча й існує трохи дуже ранніх у Гіо (Joe Ghio) та інших.

Як ми можемо підвищити шанси на отримання більш ранніх сортів (у генофонді)? На самому початку гібридизації, при перехресному запиленні видових ірисів, яке привело до одержання сортів, що становлять сьогодні основу сучасних борідкових ірисів, звичайно ж не залучалися всі наявні в природі види. Більша частина цієї роботи була зроблена в Англії і Франції у ХІХ столітті із залученням великої кількості видів із усього світу, як з більш холодних місць, так і з більш теплих (більш ранніх). За кліматичних умов виграли більш холодостійкі види, сіянці на їх основі вирощувалися краще, і тому було зроблено багато сприятливих відборів. Ніжніші рослини гірше росли в цих кліматичних умовах, і тому дуже мало генетичного матеріалу від них було передано майбутнім сортам, які створені у той час, але все-таки окремі ознаки з'являються в родовах відомих раноквітуючих американських сортів.

Якщо Ви думаєте про типи Високих борідкових ірисів, то природно найбільш ранніми є плікати і похідні від них. Якщо Ви зробите запилення, наприклад, з ірисом-люміната, у нащадків дійсно буде більшість ранніх сіянців, що закінчують своє цвітіння раніше, ніж інші типи забарвлень, які тільки починають цвітіння. Це дуже помітно серед рослин на грядці у Кіта

Кеппела (Keith Kerpel). Це з часом змінюється в люмінатах, які схрещувалися з більш пізніми сортами, що призвело до появи сучасних сортів-люмінат, які квітуть у середині сезону. Це протилежне тому, що я намагався зробити.

Коли я розглядаю складні родоводи самих ранніх сортів, створених мною, і маючи кілька вибірок дуже ранніх сіянців, я скрізь бачу лінію 'Sunset Snows', що проходить крізь більшість родоводів. Коли ми повертаємося назад і дивимося (родовідні) записи Жана Стівенса (Jean Stevens) і родовід 'Sunset Snows', ми бачимо, що 'Youthful Charm' - один з їх батьків з'явився з жовтих амен, схрещених з рожевими. Тобто 'Youthful Charm' є нащадком жовтих амен схрещених з рожевими. На жаль деякі записи Жана Стівенса, що належать до цього періоду були загублені, тому ми не знаємо точно, що він використав у своїй селекційній програмі, але Нова Зеландія характеризується м'яким кліматом, так що я думаю, що він міг використати більш теплолюбні сорти у своїй роботі, щоб досягти більш раннього цвітіння, що й проявляється зараз у сучасних сортах, виведених по лінії 'Sunset Snows'.

Детально вивчаючи деякі родоводи моїх культиварів, я знайшов у них ранні плікати і похідні від плікат Гібсона, і деякі ранні рожеві, з більшим залученням родоводів від Джо Гіо. Якщо продовжити цю думку далі – Джим Гібсон і Джо Гіо робили свої схрещування в південній Каліфорнії, де клімат більш підходить для ранніх сортів. Тому я зміг додати багато чого в схрещування, зроблені мною раніше, і дотепер шукаю ранні сорти від Джо Гіо або когось ще, чий сорт мають серед своїх якостей ранне цвітіння, які могли б дати деякі нові забарвлення, аби його поліпшити і інші якості для моєї лінії ранніх сортів. Є безліч інших факторів, що так само беруть участь у цій програмі виведення ранніх ірисів, але невеликий формат нотаток заважає їх висвітлювати, тому що говорити на цю тему можна нескінченно довго, але це вже не має великого значення.

Якщо ви хочете зробити схрещування для одержання ранніх ірисів, спочатку перевірте родоводи запланованих батьків, щоб обидва батьки мали предків з рецесивним геном скоростиглості. Це дозволить вам заощадити на додаткових поколіннях в процесі одержання запланованого результату.

Якщо ви не можете знайти родоводи в наявних у вас на руках каталогах, то їх можна подивитися в інтернеті. Є два гарних джерела.

Перше, яке ми здебільшого використовуємо – сайт Американського Товариства Ірису (American Iris Society) <http://www.irises.org/>. Потім натисніть на membership. Доступ до цього сервісу платний і тут ви можете одержати інформацію про всі зареєстровані іриси.

Інше джерело безкоштовне і знаходиться на тім же сайті. Необхідно перейти на сайт і вибрати *encyclopedia*, потім вибрати *Високі борідкові* і додержуватися інструкцій.

Це *Twiki* має родоводи і у багатьох випадках фотографії.

Крім раніше згаданих сортів, є ще деякі, які можуть бути у Вашому саду і можуть мати раноквітуючих нащадків. ‘Cinderella’s Secret’ й ‘Venus Bay’, сестри ‘Pirate Queen’, дуже ранні і добре зав’язують насіння. ‘Flashinator’ дуже ранній й ‘Another Woman’ з раноквітуючим ‘Platinum Class’ sib, що так само є нащадками ‘Sunset Snows’. Досить раннім є ‘Head Over Heels’, за ним іде ‘Louisa’s Song’. Його батьком є ірис Гіо – ‘Treasured’, який цвіте з початку і до середини сезону і передав ‘Head Over Heels’ такі свої характеристики, як розгалуження, гофрування і сила росту. ‘Megarich’ з ‘Another Woman’ і раннім сіянцем ‘Platinum Class’ sib залишають після себе раноквітуючі сіянці. ‘Make Mine Magic’ з ‘Another Woman’. ‘Primaluna’ має у своєму родоводі ‘Sunset Snows’ і його предка ‘House Guest’. Від ‘Aura Of Glamour’ з ‘Head Over Heels’ і його дідуся ‘Oxford Countess’ варто очікувати багато гарно сформованих і ранніх сіянців.

От лише деякі приклади для роздумів. Якщо Ви хочете почати свою власну певну лінію, Ви завжди можете зберегти пилочок з дуже ранніх сортів у холодильнику і використати його наприкінці сезону на деяких середньопізніх сортах і потім робити зворотні схрещування в наступному поколінні. Усе у Ваших руках (**Фото до статті 1**).

Щосезону цвітіння завжди знаходяться видатні сіянці, серед тих що цвітуть уперше, хоча б за забарвленням і формою, які будуть рости кілька років для подальшої оцінки. Багато гібридизаторів ірисів, особливо ті що мають невеликі сади задаються питанням – "як той чи інший сорт" буде поводити себе

як батько? І через величезну кількість ірисів, наявних сьогодні на ринку, ніхто не може надати на це питання точної відповіді. Єдиний спосіб – зробити запилення й подивитися, що вийде. Ми не можемо випробувати як батьків навіть всі наші власні сорти. Просто бракує часу, щоб зробити все це, не говорячи вже про площі для їхнього вирощування (**Фото до статті 2 (I)**).

Торік ми показали деякі результати цвітіння весни 2013 року від 'Magical'. Навесні 2014 року в нас було ще багато чудових сіянців від 'Magical'. Так само сіянці від уславлених батьків 'Sorbonne' і 'Petticoat Shuffle', а також кілька інших сортів і сіянців. У нас було багато позитивних відзивів про них, тому ми покажемо ще трохи фото наших відібраних сіянців.

Почнемо з 'Valley Of Dreams' (**Фото до статті 2 (II)**), інтродукованого цього року. Коли ми побачили його перше цвітіння, ми зрозуміли, що він може стати гарним батьком для нових типів біколор, а також, хто знає, ще для чого. Це один з тих сортів, що викликають у мене нервовий тик («нервові пальці» див. минулі нотатки) при гібридизації. Він походить від 'Thrillionaire' X рожева амена Border Bearded на 'Infatuate' sib. 'Thrillionaire' був схожим але трохи більш блідим ніж 'Valley Of Dreams', і мав бути представлений торік. Однак, незважаючи на те, що він був зареєстрований і випробуваний під час вирощування (протестований) в Америці, я був у жаху, коли побачив його перше цвітіння в Америці, ніколи не думав, що він буде мати успіх, саме цей сіянець, що зрештою одержав назву 'Valley Of Dreams'. 'Thrillionaire' не був інтродукований тому, щоб ми могли перестрибнути через покоління і інтродукувати щось набагато краще. Вже є нащадки від 'Valley Of Dreams', нижче наведені деякі з них, відібрані нами. У нас є ще багато інших зразків, що процвіли, і без сумніву знайдуться інші гібридизатори, що забажають використати його для одержання нових біколор ірисів.

Ще є багато гарних батьків, однак 'Hello Beautiful' є супербатьком, і сіянець, показаний тут – W72-5 безсумнівно отримає назву в найближчі пару років (**Фото до статті 3 (I)**). V229-4 є сестрою інтродукованого цього року 'Argyle Knight'. Її теж можна було назвати і інтродукувати вже цього року,

але поки маємо мало посадкового матеріалу, можливо в наступному році.

Ми працюємо багато років над тим, щоб одержати більш гофровану форму у варієгатах (жовті стандарти й червоно-коричневі фоли) і паралельно ведемо пастельні сіянці (W72-5). Це дає гофрування, форму й облямівку по краю фолів, але варієгата зникає. Так що нам треба принаймні ще одне покоління, щоб спробувати одержати гофровані варієгати, хоча якщо Ви подивитесь фото 'Argyle Knight', Ви побачите, що деяке гофрування все-таки є.

Цей сіянець, праворуч, Y58-1 був одним із самих приємних у минулому сезоні, головним чином через забарвлення. Це новий зразок забарвлення, має ширину, гарне розгалуження й бутони. Ми будемо уважно на нього дивитися наступної весни (**Фото до статті 3 (2)**).

Він походить від W72-4, сестри W72-5, яка тут зображена. Однак він не отримує назви, хоча показує таку ж облямівку й гофрування, як в 'Hello Beautiful'. Запилений батько не був нами збережений, як недостатньо незвичайний.

У нас було тільки 3 сіянці в цьому схрещуванні (**Фото до статті 3 (3)**), і це дійсно було досягнення. Прекрасний розподіл, одна пліката і одна непліката. Можливо варто зробити ще одне запилення, але не маючи доступу до обох батьків водночас, я просто продовжував би робити далі запилення їх із плікатами.

Коли 'Super Negro' вийде з карантину, ми повинні поставити його в каталог. Сіянець Кеппела чекає подальшої оцінки в саду Кіта. Я знаю, що одна із його сестер уже отримала назву.

Наш довгостроковий проект – зробити якісну істинно-рожеву амену. Цей безперервно складний пошук виявився набагато складнішим, ніж я міг собі уявити. Він був початий в 1962-63 роках з першого цвітіння і запилення 'Sunset Snows'. Серед багатьох результатів отриманих нами, виділяється один, і це так звана рецесивна амена, яка не завжди рецесивна, часто може домінувати над фіолетовими і синіми. Це робить його цікавим (**Фото до статті 4 (1)**).

Сіянці, показані тут, є відбором найбільш продуктивного схрещування на сьогоднішній день, і, хоча вони не є істинними амена, оскільки в усіх є рожеві відтінки в стандартах, вони досить достойні і гарні іриси. Необхідно 2 - 3 сезони, щоб оцінити їх. У той же час багато хто з них був використаний у якості батьків, і ми побачимо перше цвітіння їх сіянців у жовтні 2015 року. Враховуючи якість цих рослин жоден з батьків далі не буде названий (Фото до статті 4 (2)).

Переклад з англ. О. Монако

ІЗ ДОСВІДУ ІРИСІВНИКІВ

МІЙ ДОСВІД ІЗ ЗАСТОСУВАННЯ ГЕРБИЦИДІВ

Анатолій Ігнатов, м. Запоріжжя

Серед усього людства майже немає людей, які б байдуже ставилися до квітів. Усім небайдужим подобається споглядати квіти, деякі думають, що на відміну від городини, квіти ростуть самі, а дехто береться їх вирощувати.

Всім квітникам-городникам відома проблема, яка отримала образну назву «зелена пожежа» - бур'яни. І хоча багато з бур'янів мають лікувальні властивості, а деякі, навіть, харчову цінність (наприклад, портулак), якщо їх завчасно не прибирати з квітника-городу, вони, як то полум'я, заповнять всі грядки.

Найпоширеніший метод боротьби з бур'янами – прополка. Чи за допомогою звичайної сапи, чи удосконалених «приладів», як той плоскоріз Фокіна, це є доволі важка праця, яка забирає, до того ж, багато часу. Всім відомі анекдоти про те, що сусіди городники впізнають один одного лише в позі «літера Z».

До недавнього часу таким чином гнув спину і автор цих рядків. З часом, коли ірисові грядки зайняли всі, до тої пори вільні, ділянки, просто не стало вистачати часу для прополки всіх грядок. І постало питання, як у двох класиків філософії – «Що робити?».

І тут погляд зупинився на досягненнях хімічної науки – гербіциди. До цього часу автор застосовував лише один гербіцид – «Ураган», для очищення від бур'янів цілини. «Ураган» (діюча речовина гліфосат) – це гербіцид суцільної дії, знищує всі однорічні і багаторічні рослини, які підпадають під його дію. З цієї причини він не підходить для обробки ґрядок, на яких вже ростуть іриса (хоча подальший досвід застосування гербіцидів показав, що іриса не гинуть після обробки «Ураганом», але дуже пригнічується їх ріст і розвиток).

Після вивчення літератури, в якій висвітлювався досвід застосування гербіцидів (у тому числі і в бюлетені AIS), я звернув увагу на два з них – «Дуал Голд» і «Зенкор».

У основі гербіциду «Дуал Голд» лежить S-метолахлор (960 г/л), який відноситься до групи хлорацетамідів. Препарат поставляється у вигляді концентрованої емульсії. Діюча речовина на ранніх стадіях розвитку проникає в рослину через колеоптиль, блокуючи процес поділу клітин. У результаті проростки гинуть. Наступні сходи будуть значно ослабленими. Він призначений для передпосівної або досходової обробки. Препарат відрізняється високою тривалістю дії – посів залишається захищеним протягом 8-10 тижнів, попереджаються повторні сходи дворічних злакових та дводольних бур'янів. Додаткова привабливість препарату забезпечується можливістю його застосовувати для захисту широкого спектру рослин: паліонових, бобових, баштанових, соняшнику, капусти, буряків та ін.

Автор обробляв ґрядки з ірисами гербіцидом «Дуал Голд» після першого весняного розпушування ґрунту. Бажано, щоб ґрунт був достатньо зволеним. Після обробки бажано ґрунт деякий час не обробляти і не поливати. «Дуал Голд» належить до малотоксичних препаратів, він безпечний для доквілля і для бджіл. Термін очікування після обробки – без обмежень. Максимальна кратність обробок за сезон – 1.

Після закінчення дії «Дуал Голд» ґрядки були оброблені гербіцидом «Зенкор» (діюча речовина – метрибузін 700г/кг). Цей гербіцид ефективно діє проти таких бур'янів, як щиріця, волошка синя, лобода біла, рутка лікарська, жабрій звичайний, ромашка, гірчак, портулак городній, будяк жовтоцвітний, гірчиця польова, осот городній, зірочник середній, лисохвіст польовий, вівсюг, снить їстівна, куряче та селянське просо,

пажитниця, мишій. «Зенкор» є системним гербіцидом. Він діє як потрапляючи на листки, так і через ґрунт. Знищує бур'яни, які вже зійшли, а також ті, що проростають. Саме тому він був обраний для другої обробки, коли вже трохи зійшли бур'яни після закінчення дії першої обробки. Щоб дія препарату була ефективнішою, протягом деякого часу після обприскування ґрунт між рядками бажано не обробляти, так само як і під час першої обробки. Також треба утриматись від зрошення.

В городництві «Зенкор» застосовується по сходам зернових колосових культур, кукурудзи, моркви і навіть томатів. Також, він не завдає шкоди і ірисам.

Слід зауважити, що перші результати дії післясходових гербіцидів видно на 3-4 день після обробки, а максимальне ураження бур'янів настає на 7-10 день.

Наявність або відсутність шкідливої дії на ірис автор перевіряв окремо. На дослідній ділянці рясно були оброблені гербіцидами рослини ірису і навіть торішні сіянці. Порівнюючи оброблені рослини з рослинами на контрольній ділянці, жодних відхилень у розвитку і цвітінні як дорослих рослин, так і маленьких сіянців не було виявлено.

Таким чином, після двох обприскувань, оброблені ділянки зустріли зиму абсолютно очищеними від бур'янів, лише деінде спостерігались окремі кущики пирію повзучого, проти якого «Зенкор» менш ефективний, ніж проти інших бур'янів.

ЩО В ІМЕНІ ПВОЇМ?

«ЗОЛОТАВО-КУЧЕРЯВИЙ» ІРИС НА ЙМЕННЯ 'ЛІНА КОСТЕНКО'

Поетеса, журналіст, Олена Лайко, м. Тернопіль

Жінка-поетеса – це завжди, наче цілий всесвіт, – безмежний, таємничий, незвіданий, адже, висловлюючи свої думки і почуття, вона ніколи не відкриває усіх секретів до кінця, намагаючись, припускаючи, аналізуючи і даючи зрозуміти...

Однак якщо в цьому контексті говорити про видатну українську письменницю-шестидесятницю, лауреата Шевченківської премії, премії Антоновичів, премії Петрарки, Міжнародної літературно-мистецької премії імені О. Теліги Ліну Костенко, то меж цієї незвідності, таїни визначити, пізнати чи усвідомити неможливо, – настільки глибоко-бездонною є як творчість цієї геніальної поетеси, так і її особистість. І те, що відомий селекціонер ірисів Ігор Хорош, закоханий у творчість Ліни Костенко, вирішив назвати один із нових сортів на її честь, нікого не здивувало, оскільки вірші, пісні і квіти, – це речі, поєднані особливим натхненням, глибокими емоціями та порухами душі, тому надзвичайно гармонують між собою.

А от який колір квітки відповідав би такій яскравій та непередбачуваній особистості, як Ліна Василівна!? Однозначно, що теплий, темпераментний і помітний, як вона сама, – та, що щиро ділиться власними думками з усім світом, не боїться відкривати своє серце і вголос говорити про те, що переживає та відчуває.

Саме з таких міркувань і виходив Ігор Хорош, «вимріюючи» сорт із назвою «Ліна Костенко». І, втілюючи ці задуми впродовж кількох років кропіткої праці, дуже втішився з того, що отримав підтримку своїм думкам щодо цієї мудрої та талановитої жінки, коли у передмові до збірки поезій Ліни Костенко «Гіацинтове сонце», яку впорядковувала лікар, науковець, авторка і виконавиця власних пісень Ольга Богомолець, вона дала поетесі визначення як «золотаво-кучерява». Більше того, коли обраний ним для образу Ліни Костенко ірис розцвів, то саме таким, він і виявився: із золотаво-теплими фолами та білими із лимонно-золотавими прожилками стандартами, – як селекціонер собі й уявляв ...

Отож, «золотаво-кучерявий» ірис з'явився, заявив про себе на повен голос, виділяючись ростом та статтю серед інших жовто-білих сортів, гордо демонструючи світу свою неординарність та особливість, як і жінка, на честь якої названий, – високий, статечний, показний, «видний». І от саме тоді настав час, щоби попросити офіційного дозволу у Ліни Костенко на те, що квітка може носити її ім'я...

Процедура ця ніби й проста, але вимагає певний офіційних нюансів. Та в контексті Ліни Костенко найскладнішим

видавався сам процес її проведення: від однієї думки про те, що потрібно безпосередньо спілкуватися з геніальною поетесою, світочем української літератури, людиною-легендою, у когось може просто відняти мову, не те, щоб відважитися за- телефонувати до неї і просити про якусь послугу! Але іншого виходу із ситуації, окрім того, що не комплексувати і втілювати в життя задумане, не було. Тому Ігор Хорош з ентузіазмом взявся за справу. Найпершим завданням стало знайти номер телефону поетеси. І вдалося це зробити напрочуд швидко, бо, як завжди, допомогли друзі – колишні тернополяни. Та й без чергового втручання Його Величності Випадку, як і з «золотаво-кучерявістю», не обійшлося: Ліна Василівна з нагоди 80-ліття та виходу збірки «Гіацинтове сонце» давала інтерв'ю саме на тому столичному телеканалі, де працювали Ігореві друзі. Таким чином, номер телефону було знайдено! Але Ігоря відразу опередили, що розмовляти спочатку доведеться з автовідповідачем, – це є цілком нормальною практикою для видатних особистостей, аби вберегтися від різних непорозумінь. І ось, номер набрано, автовідповідач вмикається, однак варто Ігорю Хорошу було почати розповідь про суть свого прохання, як Ліна Василівна сама бере слухавку і зацікавлено розпитує про подробиці. Саме тоді, під час телефонної розмови, що тривала десь більше півгодини, й домовилися про особисту зустріч, коли Ігор наступного разу буде в Києві...

І відбулась вона 30 липня 2010 року. Десь понад дві години селекціонер Ігор Хорош та поетеса Ліна Костенко сиділи у міській квартирі поетеси і розмовляли, – про все на світі, адже, як виявилось, кожному було чим поділитися з найрізноманітніших тем. Більше того, як згадує зараз пан Ігор, з'ясувалося, що у них є чимало спільного в поглядах на світ та події в ньому, їх поєднує така риса, як вимогливість до себе та оточуючих, вирізняє високе почуття справедливості... На жаль, щоб поговорити більш докладно, часу, як завжди, забракло, адже кожному потрібно вже було повертатися до своїх справ, але враження від знайомства та спілкування залишилися дуже яскраві та світлі.

Звичайно, що Ігор привіз Ліні Василівні в подарунок й ірис, названий на її честь, щоб вона могла висадити його у себе на дачі під Києвом. Поетеса з радістю погодилася це зробити,

хоча, за її словами, через постійну зайнятість не часто там буває.

Загалом, Ліна Василівна була дуже задоволена з того, що її ім'я носитиме квітка. Коли вони обговорювали цю тему, то, за словами Ігоря Хороша, дійшли до спільної думки, що коли іменем людини називають зірку, це виглядає пафосно, але квітка в цьому контексті є зовсім іншим: зірка – щось дуже далеко, недосяжне, без телескопу її й не побачиш, а квітка – є тим, до чого можна доторкнутися, за чим доглядати, чим милуватися...

До речі, історія, пов'язана із знайомством Ігоря Хороша з Ліною Костенко, мала ще одне реальне «квіткове» продовження: поетеса запропонувала селекціонерів висадити сорт 'Ліна Костенко' та інші сорти ірисів його селекції в Замку Радомисль, що у місті Радомишль на Житомирщині. Причому, власницею замку виявилася та сама Ольга Богомолець! Таким чином, коло замкнулося, і Доля знову продемонструвала весь потенціал можливостей Його Величності Випадку. Таким чином, вже наступного року Ігор Хорош поїхав до Радомишля, щоб допомогти пані Ользі закласти у ландшафтному парку біля замку ірисарій виведених ним сортів. І перший сорт, який вони разом висадили на міні-клумбі, спеціально підготовлений для цього, був саме «Ліна Костенко». А ще відтоді на міжнародному мистецькому фестивалі, який на початку літа щороку проводиться в замку Радомисль, однією із обов'язкових імпрез у його програмі стала презентація ірисарію та ексклюзивних сортів, які в той час там буйно і яскраво цвітуть. І найпершим з них обов'язково демонструють ірис «Ліна Костенко».

ЮВІЛЕЙ УСЛАВЛЕНИХ СОРТІВ

СОРТУ DUSKY CHALLENGER– 30 РОКІВ!

Ігор Хорош, м. Тернопіль

Сорт, про який сьогодні піде мова у нашій постійній рубриці, не потребує будь-яких представлень та пояснень. Адже протягом півтори десятиліть він являється незмінним фаворитом щорічних американських ірисових симпозіумів. До того ж

цілком заслужено завоював усі існуючі в AIS призи та нагороди. Отже, мова піде про нескорений та завжди юний ДАСКІ ЧЕЛІНДЖЕ.

Кожен з ірисівників «зі стажем» познайомився з цим чудовим творінням Шрайнерів (Schreiner's) при своїх особливих обставинах і очевидно зміг би розповісти про свою першу зустріч з цим геніальним творінням багато цікавих історій. Особисто моє перше знайомство із ним відбулося у червні 1990 року. Правда, це було заочне знайомство. Справа в тому, що в третьому номері тоді ще всесоюзного журналу «Цветоводство» була опублікована стаття Георгія Івановича Родіоненка під назвою «Флоренція – місто ірисів», де він детально описував про своє перебування в якості члена суддівської колегії на XXXIII Міжнародному флорентійському конкурсі ірисів. Саме ДАСКІ ЧЕЛІНДЖЕ став переможцем цього престижного міжнародного конкурсу у 1989 році (і це через три роки після реєстрації та інтродукції!). В журналі була розміщена фотографія сорту-переможця. А далі на нього очікував черговий тріумф – в 1992 році сорт отримує найвищу нагороду – медаль Дайкса. На цей час ДАСКІ ЧЕЛІНДЖЕ у своїй ірисовій колекції мріяв мати кожен колекціонер ірисів.

Та повернемося до витоків. У 1986 році ДАСКІ ЧЕЛІНДЖЕ з'являється на сторінках Ірисового каталогу Шрайнерів та завойовує серця мільйонів поціновувачів Високих борідкових ірисів, хоча в каталожному описуванні зайвої реклами не було. Строго та лаконічно значилось, що номер сіянця 1983-АА, висота 39 дюймів (99 сантиметрів), період цвітіння – від середнього до пізнього. Гофрований, шовковистої текстури, глибокого фіолетового кольору з темно-фіолетовою борідкою. Батьки – невідомі. Все. Здавалось би, звичайний, пересічний сорт з банальним забарвленням, та ще й без родоводу, з часом відійде в небуття, як величезна кількість його родичів. Але не тут то було. Мало того, що він зумів отримати фактично усі існуючі для ірисів призи та нагороди, так ще й спромігся твердо посісти перше місце в щорічних американських симпозиумах протягом п'ятнадцяти років поспіль (з 2000 до 2015 року включно). Нинішній рік, сподіваюсь, теж не стане виключенням, адже він щорічно випереджає своїх конкурентів на 25 – 50 голосів.

Відрадно, що ДАСКІ ЧЕЛІНДЖЕ виявився настільки унікальним. Він до цих пір дивує, викликаючи цілу гаму позитивних емоцій на щорічних виставках не тільки нових відвідувачів, а й давніх знавців ірисового світу. І сьогодні гордовито

красується на сторінках каталогів Шрайнерів, Кайо (R. Cayeux) та багатьох інших ірисівників. Дуже хочеться, щоб так само він був у пошані і у нас, вітчизняних колекціонерів. Адже він цього справді вартує.

МИСПЕЦЬКА СПОРІНКА

Терентьєва Марина, м. Київ

Ірис – на всі часи

Ірида поступом зухвалим,
Черпнувши райдугу ковшем,
Дарує колір росам палим.
Ірис торкнувся цим вінцем.

Оспіваний у Древнім Римі
Зійшов із фресок і гербів
Ірис, чудовий білий й синій,
Здолавши час і гнів богів.

Єднання трьох стихій всесвітніх –
Води і вітру, і землі,
Посланцем від богів могутніх
Ці три пелюстки на стеблі.

Оспіваний у Древнім Римі
Зійшов із фресок і гербів
Ірис, чудовий білий й синій,
Здолавши час і гнів богів.

Тисячоліття хай минають,
Летять роки, проходять дні,
І разом з сонцем зацвітають
Нові іриси на землі.

Оспіваний у Древнім Римі
Зійшов із фресок і гербів
Ірис, чудовий білий й синій,
Здолавши час і гнів богів.

БЛАГОЧИННА ДІЯЛЬНІСТЬ УСІ

Велика робота проведена і проводиться Спілкою в плані залучення членів УСІ до благодійності. Щира подяка всім, хто дарує частину своїх колекцій, тепло своїх рук, свого серця для озеленення нашої землі. Ми маємо досвід тісної співпраці з колективами парків і садів у різних регіонах. Це НБС ім. М.М. Гришка, парки—«Тростянецький», «Софіївка», «Олександрія», «Феофанія». Наші іриси ростуть навіть у високогірному заповіднику в Івано-Франківській області. Особливо приємним є наше співробітництво з молодими парками і садами. Вони щиро вдячні за посадковий матеріал членам УСІ Г. Мамченку, О. Монако, А. Черногуз. Приємно, що ми поширюємо не лише Борідкові іриси. Уже традиційно в дендропарках «Івушка» та «Криворудський» кожного року висаджуються рослини ірисів Спурія з колекції А. Черногуз – цих незамінних в ландшафтному дизайні рослин. Вперше кілька дендропарків, включаючи знаменитий «Софіївка», отримали від члена нашої спілки О. Монако посадковий матеріал луїзіанських ірисів. Це дуже важливо з огляду на те, що “луїзіани” майже невідома культура серед наших квітниківів. Отже, вирощування їх збагатить видове різноманіття ірисів і дасть новий поштовх в тісній співпраці УСІ та ботанічних установ. Як завжди, закликаємо колег повідомляти Правління УСІ про свою благочинну діяльність, про всі свої добрі справи, спрямовані на озеленення, на перетворення нашої країни в квітучий сад. А ми в свою чергу із задоволенням надаємо всім адреси організацій, які з вдячністю приймуть наш посадковий матеріал та будуть дбайливо доглядати висаджені квіти.

ЗВЕРНЕННЯ

До всіх членів Української спілки ірису.

*Дорогі колеги! Від себе персонально і від своєї родини хочу виразити сердечну подяку за допомогу та підтримку, яку всі ви надали мені. Тепер, коли позаду не лише складна операція, а й післяопераційне обстеження, що підтвердило успішність операції та відсутність ускладнень, я маю повне право сказати. **Ваша допомога, ваші молитви та підтримка повернули мені можливість займатися нашою улюбленою справою – ірисівництвом!** Щиро дякую! Сподіваюсь на нові зустрічі та плідну співпрацю. з вдячністю, Михайло Троїцький*

ОГОЛОШЕННЯ ТА РЕКЛАМА

VI З'ЇЗД УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛКИ ІРИСУ

Шановні колеги- ірисівники, члени

Української Спілки Ірису!

В самому центрі України

Є місто сонця, місто-сад.

Тут батьківщина, тут родина,

Це місто - наш Кіровоград!!!

Запрошуємо Вас до нашого ірисового саду на VI з'їзд УСІ, який плануємо провести **22 - 23 травня 2016 року** (неділя-понеділок) в промисловому та культурному осередку нашої країни на степових просторах Кіровоградщини, за адресою:

**Кіровоградська область, Кіровоградський район,
с. Соколівське, вул. Українська, 131**

На Вас чекає приємне спілкування з колегами та друзями!!!

ОРІЕНТОВНА ПРОГРАМА З'ЇЗДУ:

22 травня

8:00 – 11:00 – приїзд учасників в м. Кіровоград і поселення в готелях міста (бронювання місць в готелях попередньо буде узгоджуватись з учасниками).

11:30 – 14:00 – оглядова екскурсія по визначних місцях м. Кіровограда.

14:00 – 15:00 – обід.

15:00 – 18:00 – огляд ірисового саду родини Ляшенко в селі Соколівське. Проведення пізнавальної лекції про вирощування та догляд за ірисами досвідченими ірисівниками. Обговорення проблемних питань. Суддівство сортів ірисів вітчизняної селекції в ґрунті.

18:00 – повернення учасників в м.Кіровоград в свої готелі, відпочинок.

19:00 – 23:00 – святкова вечеря в ресторані включно з цікавою розважальною програмою.

23 травня

8:00 – 9:00 – сніданок.

з 10:00 – Від'їзд учасників.

Про реєстраційний внесок буде повідомлено кожному учаснику додатково. Будь-ласка, повідомте нам про свою участь у з'їзді.

до 5 травня 2016_року.

тел. 050-700-70-50, 097-041-43-94, sato_2005@mail.ru

Про місце збору в м. Кіровоград буде додатково повідомлено.

Чекаємо на Вас! З повагою, родина Ляшенко.

ЧЛЕНСТВО У СПІЛЦІ

Спілка має три категорії членів: індивідуальні, колективні та почесні.

Індивідуальними членами Спілки в кожному календарному році можуть бути громадяни України, громадяни інших держав, особи без громадянства, які:

- ◆ Досягли 18 років;
- ◆ Надіслали до Правління письмову заяву про надання членства в Спілці та дотримання її Статуту;
- ◆ Прийняті до Спілки Правлінням;
- ◆ Сплатили щорічний членський внесок.

Колективними членами Спілки можуть бути трудові колективи будь-яких підприємств, установ, організацій, об'єднань, спілок, фондів, спеціалізованих чи фахових об'єднань, які:

- ◆ Зацікавлені діяльністю Спілки;
- ◆ Надіслали до Правління письмову заяву про надання членства в Спілці та дотримання її Статуту, а також копії рішення керівного органу колективу підприємства про вступ до Спілки;
- ◆ Прийняті до Спілки Правлінням;
- ◆ Надали Спілці матеріальну допомогу.

З ПИТАНЬ ЩОДО ВСТУПУ У СПІЛКУ ТА СПЛАТИ ЧЛЕНСЬКИХ ВНЕСКІВ ЗВЕРТАТИСЯ ДО ПРАВЛІННЯ УСІ.

ВИСТАВКА БОРІДКОВИХ ІРИСІВ 2016

VII Всеукраїнська виставка Борідкових ірисів відбудеться орієнтовно **27-29** травня 2016 року у Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАН України.

Відкриття виставки **27** травня о 14.00

28-29 травня виставка працюватиме з 10 до 18 години

Адреса: м. Київ, вул. Тімірязєвська, 1 (Лаб. корпус №6)

За подальшою інформацією щодо виставки стежте на офіційному сайті УСІ.

Прохання до всіх членів УСІ, хто бажає показати свої колекції, повідомити про це Правління Спілки до

20 травня 2016 року.

Заявки, що надійшли після вказаного терміну, розглядатися не будуть. Під час виставки знову планується провести виставкове суддівство сортів та сіянців Високих борідкових ірисів. Переможці у номінаціях будуть нагороджені дипломами.

До участі у виставці допускаються лише члени УСІ, що сплатили щорічний членський внесок за 2016 рік. Експонати, призначені для виставкового суддівства, подаються окремо. Вони повинні бути зрізані на рівні ґрунту, не потрібно видаляти залишки квіток, що процвіли, листя видалити лише знизу. На конкурс подавати строго по одному екземпляру бажано в кожній із 17 номінацій. Назва сорту записується в окремий список (*див. нижче*), на експонат ставиться лише номер, під яким він знаходиться в цьому списку сортів. Назву сорту писати латинськими літерами, вказуючи автора та рік інтродукції.

Наводимо список номінацій для виставкового суддівства:

№	Назва сорту, автор, рік	НОМІНАЦІЯ НА КРАЩІ СОРТИ	Експонатор
1		БІЛИЙ	
2		ЖОВТИЙ	
3		ПОМАРАНЧЕВИЙ	
4		РОЖЕВИЙ	
5		«ЧЕРВОНИЙ»	
6		БЛАКИТНИЙ, СИНІЙ	
7		ФІОЛЕТОВИЙ, БУЗКОВИЙ	
8		«ЧОРНИЙ»	
9		БІКОЛОР	
10		БІТОН	
11		ПЛІКАТА, ЛЮМІНАТА	
12		«ЗЛАМАНОГО КОЛЬОРУ»	
13		«КОСМІЧНОГО ПОКОЛІННЯ»	
14		ГОФРОВАННИЙ	
15		МЕРЕЖИВНИЙ	
16		ВІТЧИЗНЯНОЇ СЕЛЕКЦІЇ	
17		СІЯНЕЦЬ ВІТЧИЗНЯНОЇ СЕЛЕКЦІЇ	

БАНК НАСІННЯ УСІ

В УСІ існує банк насіння Борідкових та Неборідкових ірисів для розповсюдження між членами Спілки. Всі, хто має надлишок насіння ірисів, можуть надіслати його на адресу Правління УСІ. Пакетики необхідно підписати, вказавши рік збору насіння, сад, де воно зібране чи місцевість (якщо насіння зібране в природі) і прізвище особи, яка надіслала насіння. Будемо щиро вдячні.

СУДДІВСТВО НА ВИСТАВКАХ ТА У ВІДКРИТОМУ ГРУНТІ

Усіх членів Спілки, хто бажає спробувати себе в якості судді на офіційних заходах УСІ (у відкритому ґрунті, виставках та конкурсах), просимо звертатися до Правління Спілки за електронною адресою: irisua@ukr.net

Вам буде надіслано відповідні матеріали щодо суддівства для ознайомлення та вивчення.

ДІЙСНІ СУДДІ УСІ: Ю. Буйдін, О. Монако, О. Трякіна, М. Троїцький, І. Хорош, А. Черногуз

СУДДІ-СТАЖЕРИ: О. Чіпенко, О. Якуба.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ УСІ 2015

Чергові збори УСІ відбулися в грудні 2015 року. Затверджено звіт ревізійної комісії за 2015 рік, підведено підсумки роботи за минулий рік та накреслено плани на наступний рік, зокрема, вирішено продовжити роботу над створенням постійно діючих конкурсних ділянок ірисів SDB та ТВ на території Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка зі щорічним їх оновленням. Відбулася ділова дискусія з приводу порядку реєстрації нових культиварів, наголошено на неприпустимості продажу незареєстрованих культиварів, оскільки це вносить плутанину в сортове різноманіття вітчизняних сортів. Збори затвердили суму членського внеску на 2016 рік. На зборах відбулося урочисте вручення медалі Ніни Мірошніченко – найвищої нагороди в українському ірисівництві, яку отримав її сорт 'ВЕТЕР ПУСТИНИ'. Медаль отримав правнук Ніни Мірошніченко Олексій та висловив щире подяку від усієї родини за таку високу оцінку вкладу Ніни Мірошніченко в розвиток українського ірисівництва. З теплими спогадами про зустрічі з цією неординарною особистістю виступили члени УСІ

М. Коноваленко, Б. Правдивий, І. Самойленко, І. Хорош.

Затверджено наступні терміни проведення з'їздів на найближчі роки:

2016 рік - сад К. Ляшенко, Кіровоградська обл.

2017 рік - сади Київщини

2018 рік - найбільша колекція SDB – ірисів, сад В. Тисячної, м. Миколаїв

ОФІЦІЙНА РЕЄСТРАЦІЯ СОРТІВ

Повідомляємо, що на сьогодні офіційним реєстратором сортів українських селекціонерів членів УСІ в AIS (American Iris Society) є Уманський національний університет садівництва (д.с/г.н., Карпенко Віктор Петрович) .

Усю необхідну інформацію з приводу реєстрації сортів можна отримати безпосередньо у В.П. Карпенка за електронною адресою:

v-biology@mail.ru

ОФІЦІЙНИЙ САЙТ СПІЛКИ

Вельмишановні колеги! Повідомляємо вам, що діє офіційний сайт Української Спілки Ірису. Його ви зможете знайти у Всесвітній мережі Інтернет за адресою:

irisua.org

Велике прохання до членів Спілки брати активну участь у розбудові сайту. Усі зауваження, статті та пропозиції щодо сайту надсилайте, будь ласка, на електронну адресу:

irisua@ukr.net

На жаль, сайт поки що в стадії реконструкції після хакерського зламу. Найближчим часом його роботу буде відновлено. На нашому оновленому, наразі двомовному, сайті можна знайти всі фото ірисів українських оригінаторів ірисів – членів УСІ, а також всі відомості про їх інтродукцію та реєстрацію. Також у відповідних розділах ми розміщуємо фото новинок (не старше 5-ти років) зарубіжної селекції, що ростуть і квітують в садах наших ірисівників. Фотографії зроблені в садах України. Введено нові розділи, де ви побачите також багато фотографій різних видів і сортів Неборідкових ірисів, що успішно ростуть і квітують в садах членів УСІ. Окремо виділені розділи про основні події, що проводяться Спілкою, де їх всі можна побачити в хронологічному порядку.

Будемо вдячні всім членам Спілки за надані для сайту матеріали, особливо, за фото новинок як вітчизняних сортів, так і вперше завезених до України.

Приносимо вибачення за деякі не до кінця оформлені розділи. Робота над ними ведеться.

Зробимо наш сайт найкращим!

Також запрошуємо членів УСІ вступати в офіційні групи Української Спілки Ірису в соцмережах :

одноклассники

ПРО ДІЛЯНКУ КАРЛИКОВИХ ІРИСІВ ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ СУДДІВСТВА У ВІДКРИТОМУ ҐРУНТІ

Шановні гібридизатори!

Нагадуємо Вам, що у 2015 році Спілкою започатковано створення у Національному ботанічному саду ім. М.М. Гришка НАН України ділянки, на якій будуть вирощуватись сорти карликових ірисів українських селекціонерів для наступного суддівства їх у відкритому ґрунті. Запрошуємо Вас надсилати посадковий матеріал (завчасно попередивши) на поштову адресу:

01014, м. Київ, вул. Тимірязєвська, 1
або на відділення Нової Пошти №48,
м. Київ, вул. Кіквідзе, 7 / 11
Буйдіну Юрію Валерійовичу

Пам'ятайте, найкраща відзнака Ваших селекційних досягнень, це оцінювання Ваших сортів професіоналами наживо у відкритому ґрунті!

НАШІ ЮВІЛЯРИ

Українська Спілка Ірису щиро вітає наших колег-ірисівників, для яких 2016 рік є ювілейним. Зичимо міцного здоров'я, добра і сімейного затишку, успіхів на ниві ірисівництва, любові та поваги від рідних і друзів, прекрасного настрою і творчої наснаги на довгі роки!

45 років - ТРОШКІН АНДРІЙ
МАМЧЕНКО ГЕННАДІЙ

55 років - ЯЩЕНКО ВАЛЕНТИНА

60 років - ІВАНІВ МАРІЯ

З сумом повідомляємо вам, що 27 жовтня 2015 року у 81-річному віці пішов з життя Лех Комарніцкі (Lech Komarnicki), один з найвідоміших польських селекціонерів ірисів. Він був активним пропагандистом ірисів, творцем значної кількості сортів, а також автором численних публікацій з питань ірисівництва. Земля пухом!

Матеріал про цю непересічну в ірисовому світі особистість читайте у наступних бюлетенях...

ТУТ МОГЛО БУТИ ВАШЕ ОГолоШЕННЯ!

Вельмишановні читачі! Якщо Ви помітили у цьому та попередніх випусках помилки, заздалегідь перепрошуємо за це і переконливо просимо вас усі зауваження щодо текстів статей, надрукованих у бюлетенях УСІ, та інформацію про виявлені вами помилки, надсилати на електронну адресу Спільки – irisua@ukr.net.

Найвагоміші з них обов'язково будуть надруковані у наступних бюлетенях. Дякуємо за співпрацю і розуміння!

Друк бюлетеня "Майстерня "Copyright""

СОРТИ І ГІБРИДИ ІГОРА ХОРОША

АННА КВІН ОФ ФРАНС
(ANNA QUEEN OF FRANCE), TB 2013

МЕЛОДІ ОФ СКОРИК
(MELODY OF SKORYK), TB 2013

ЗАМОК РАДОМИСЛЬ
(ZAMOK RADOMYSL), TB 2015

TB seedling (2015)

ПЕРСПЕКТИВНІ ГІБРИДИ АЛЛИ ЧЕРНОГУЗ

TB 11156
(MEDOBORY sib X PARIS FASHION)

TB 1193A
(PEEKABOO ZEBU X ZORIANY DOSHCH sib)

СОРТИ АНДРІЯ ТРОШКІНА

ВЗЛІТНІЄ ОГНІ
(VZLIOTNYIE OGN'I), TB 2015

ЛЕГЕНДА СКІФІЙ
(LEGIENDA SKIFIJ), TB 2016

ПАСАДОБЛЬ ФЛАМІНГО
(PASADOBL FLAMINGO), TB 2015

ПОКОРИТЕЛЬ СЕВЕРА
(POKORITEL' SIEVIERA), TB 2016

РОСКОШЬ АМПІРА
(ROSKOSH AMPIRA), TB 2016

СЛАВНЕ КОЗАЦТВО
(SLAVNE KOZATSTVO), TB 2016